

**Uchwała Nr XXI/167/09
Rady Gminy Krzywda
z dnia 30 marca 2009 r.**

w sprawie zatwierdzenia Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008 – 2015.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) w związku z § 10 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Odnowy Wsi z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 (Dz. U. z 2008 r. Nr 38, poz. 220) Rada Gminy uchwała, co następuje:

§ 1.

Zatwierdza się Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008 - 2015 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

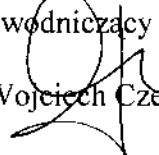
§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Krzywda.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Wojciech Czerniec

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich

na lata 2007-2013

Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr XXI/167/09
Rady Gminy Krzywda
z dnia 30 marca 2009 r.

Plan Odnowy Miejscowości

Krzywda

gm. Krzywda

na lata 2008 - 2015

Wojciech Cernicki
Przewodniczący
Rady Gminy

Lublin – Krzywda 2009

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

SPIS TREŚCI	2
1. PODSTAWY PRAWNE I METODOLOGIA	3
1.1. Uzasadnienie potrzeby planowania strategicznego	3
1.2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013	4
1.3. Podstawy prawne	6
1.4. Założenia metodologiczne	7
2. CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI	8
2.1. Położenie i warunki naturalne	8
2.2. Rys historyczny miejscowości	11
2.3. Przestrzenna struktura miejscowości	13
2.4. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju miejscowości	18
3. INWENTARYZACJA ZASOBÓW	21
3.1. Zasoby ludzkie	21
3.2. Aktywność ekonomiczna mieszkańców	22
3.3. Infrastruktura społeczna	27
3.4. Infrastruktura techniczna	29
3.5. Zasoby dziedzictwa kulturowego	31
3.6. Zasoby przyrodnicze	34
4. ANALIZA SWOT MIEJSCOWOŚCI	35
5. CELE ODNOWY MIEJSCOWOŚCI	40
5.1. Struktura celów	40
5.2. Cel generalny	41
5.3. Cele szczegółowe	41
6. PLAN INWESTYCYJNY	44
7. OPIS WDRAŻANIA I MONITOROWANIA PLANU ODNOWY MIEJSCOWOŚCI	50
7.1. Zasady wdrażania planu	50
7.2. Sposób monitorowania	50
7.3. Ocena realizacji planu	50
ŹRÓDŁA	51

1. PODSTAWY PRAWNE I METODOLOGIA

1.1. Uzasadnienie potrzeby planowania strategicznego

Polityka rozwoju lokalnego i realizacja zadań w zakresie zaspokajania potrzeb zbiorowych wspólnoty jest podstawowym zadaniem samorządu gminnego. Kompetencje te określa ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym, która stanowi, iż **gmina**, jako wspólnota samorządowa posiadająca odpowiednie terytorium, **wykonuje zadania publiczne** w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność. W art. 7 tejże ustawy sprecyzowane zostały zadania gminy, które w szczególności obejmują organizację i utrzymywanie:

- Ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- Gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- Wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,
- Lokalnego transportu zbiorowego,
- Ochrony zdrowia,
- Pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych,
- Gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- Edukacji publicznej,
- Kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- Kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- Targowisk i hal targowych,
- Zieleni gminnej i zadrzewień,
- Cmentarzy gminnych,
- Porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego,
- Utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
- Polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej,
- Wspierania i upowszechniania idei samorządowej,
- Promocji gminy,
- Współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- Współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw¹.

¹ Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U.01.142.1591 ze zm.).

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

Analizując powyższy katalog zadań, można wyciągnąć wniosek, iż ze względu na szeroki zakres wymienionych kompetencji oraz zróżnicowanie obowiązków obligatoryjnie wykonywanych przez gminę, **konieczne jest ustalenie pewnej hierarchii celów i kolejności działań**. Żadna gmina (ze względu na szczupłość swojego budżetu – szczególnie dotyczy to gmin wiejskich) nie może pozwolić sobie na rozpraszenie środków finansowych na nieefektywne działania. Oznacza to konieczność opracowania strategicznego dokumentu, który ukierunkuje realizację zadań gminy pod kątem:

- określenia najpilniejszych potrzeb wspólnoty,
- ustalenia kolejności realizacji zadań,
- określenia kierunków zaangażowania środków finansowych, zarówno własnych, jak i tych pozyskanych z zewnątrz.

Dokumentem realizującym powyższe założenia w odniesieniu do miejscowości Krzywda jest niniejszy Plan Odnowy Miejscowości.

1.2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013

W bieżącym okresie programowania Unii Europejskiej (lata 2007 – 2013) największe wsparcie dla obszarów wiejskich i ich mieszkańców realizowane będzie w ramach **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013**², który współfinansowany jest ze środków **Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich**³. W cytowanym dokumencie w ramach priorytetowych kierunków wsparcia obszarów wiejskich zdefiniowano **cztery osie**:

- Oś 1:** Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego;
- Oś 2:** Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich;
- Oś 3:** Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej;
- Oś 4:** Leader.

Szczególne znaczenie z punktu widzenia władz gminnych w kontekście możliwości stymulowania rozwoju gospodarczo – społecznego ma **Oś 3: „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej”**. W jej ramach realizowane będą działania dotyczące różnicowania działalności gospodarczej. Do najważniejszych zadań należeć będzie zwiększanie wartości dodanej do produktów np. poprzez konfekcjonowanie, stymulowanie rynku produktów lokalnych i regionalnych, turystyki, handlu, doradztwa, usług. Wspierana będzie też poprawa podstawowych usług na obszarach wiejskich, obejmujących elementy infrastruktury technicznej, warunkujących rozwój społeczno-gospodarczy, co przyczyni się do poprawy warunków życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

² Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, www.minrol.gov.pl.

³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1290/2005 było podstawą do utworzenia Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich, którego środki będą przeznaczone na finansowanie PROW ze środków Unii Europejskiej.

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

Oddzielną grupę zadań stanowią **instrumenty mające na celu odnowę wsi, poprawę stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego**. Uwzględniają one ważne funkcje społeczne i kulturalne, co z pewnością przyczyni się do polepszenia jakości życia i może stanowić dodatkowy czynnik, kształtujący przemiany strukturalne i przeciwdziałający depopulacji, a wręcz tworzący silniejsze poczucie identyfikacji mieszkańców z obszarów wiejskich z ich regionem wraz z jego tradycjami i wartościami.

Niniejszy dokument odnosi się bezpośrednio do **działania „Odnowa i rozwój wsi” PROW 2007 - 2013**, w ramach którego pomoc udzielana będzie m.in. samorządom gminnym z tytułu inwestycji, takich jak:

- Remont, przebudowa i wyposażenie obiektów pełniących funkcje publiczne, społeczno - kulturalne, rekreacyjne i sportowe, w tym obiektów zabytkowych;
- Remont, przebudowa i wyposażenie obiektów służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa kulturowego, tradycji, sztuki lub kultury;
- Kształtowanie przestrzeni publicznej;
- Budowa lub remont, przebudowa publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych i społeczno - kulturalnych;
- Zakup obiektów zabytkowych lub charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie oraz ich adaptacja na cele publiczne;
- Odnawianie, eksponowanie lub konserwacja lokalnych pomników historii, obiektów architektury sakralnej i miejsc pamięci.

Szczególną uwagę należy zwrócić na **kryteria dostępu** obowiązujące w tym działaniu. Otóż pomoc może być przyznana, jeżeli spełnione zostaną następujące warunki:

1. Projekt realizowany jest w miejscowościach gmin wiejskich albo miejsko – wiejskich z wyłączeniem miast powyżej 5000 mieszkańców oraz z uwzględnieniem miast do 5000 mieszkańców gmin miejskich;
2. Projekt jest objęty **Planem Odnowy Miejscowości**, zgodnym ze strategią rozwoju gminy lub studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy lub miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.
3. Projekt nie ma charakteru komercyjnego.
4. W przypadku, gdy projekt realizowany będzie na nieruchomości nie należącej do beneficjenta, beneficjent posiada prawo do dysponowania tą nieruchomością przez okres 7 lat po zakończonej realizacji projektu.
5. Beneficjent będący organizacją pozarządową ma status organizacji pożytku publicznego w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie⁴ działa w obszarze zbieżnym z celami działania w szczególności na rzecz aktywizacji ludności, rozwoju oraz zachowania dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego.

⁴ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U.03.96.873).

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

6. Projekt składany przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego został zaakceptowany przez tę jednostkę.

Pomoc ma formę **zwrotu części kosztów kwalifikowalnych projektu**. Maksymalna wysokość pomocy na realizację projektów w jednej miejscowości wyniesie **500 tys. zł w okresie realizacji Programu**. Poziom pomocy wynosi **maksymalnie 75% kosztów kwalifikowalnych projektu**. Beneficjenci – jednostki samorządu terytorialnego i instytucje kultury muszą mieć zapewniony wkład z krajowych środków publicznych w wysokości co najmniej 25 % kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzących ze źródeł innych niż środki PROW.

1.3. Podstawy prawne

Podstawę prawną opracowania planu odnowy miejscowości stanowi **Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Odnowy Wsi z dnia 14 lutego 2008 roku** w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. W § 10 ust. 2 stwierdzono, iż do wniosku o przyznanie pomocy dołącza się m.in. plan odnowy miejscowości, zawierający w szczególności:

- Charakterystykę miejscowości, w której realizowana będzie operacja;
- Inwentaryzację zasobów służących odnowie miejscowości;
- Ocena mocnych i słabych stron miejscowości;
- Opis planowanych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną w okresie co najmniej 7 lat od dnia przyjęcia planu odnowy miejscowości, w kolejności wynikającej z przyjętych priorytetów rozwoju miejscowości⁵.

Jak wspomniano już wcześniej, **warunek ten został również uwzględniony jako formalne kryterium dostępu** w opisie działania „Odnowa i rozwój wsi” w tekście źródłowym Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. Tak więc należy stwierdzić, iż **posiadanie planu odnowy miejscowości jest warunkiem ubiegania się o wsparcie** w ramach wspomnianego działania.

⁵ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Odnowy Wsi z dnia 14 lutego 2008 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, Dz.U.08.38.220.

1.4. Założenia metodologiczne

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008 – 2015” opracowany został w taki sposób, aby spełniał **wymogi oraz kryteria** zarówno **europejskiej polityki strukturalnej, jak i polskiej polityki regionalnej**. W związku z tym przygotowany został według uzgodnionej na szczeblu krajowym struktury dokumentu, zapewniającej odpowiedni poziom standaryzacji i porównywalności treści planów odnowy dla wszystkich potencjalnych beneficjentów działania „Odnowa i rozwój wsi” PROW 2007 - 2013. Dokument ten składa się następujących części:

1. Charakterystyka miejscowości, której dotyczy Plan, w tym:
 - położenie miejscowości, przynależność administracyjna, powierzchnia, liczba ludności,
 - historia miejscowości ze szczególnym uwzględnieniem wydarzeń mających wpływ na powstanie układu przestrzennego,
 - określenie przestrzennej struktury miejscowości.
2. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości, w tym:
 - zasoby przyrodnicze,
 - dziedzictwo kulturowe,
 - obiekty i tereny,
 - infrastruktura społeczna,
 - infrastruktura techniczna,
 - gospodarka i rolnictwo,
 - kapitał społeczny i ludzki.
3. Ocena mocnych i słabych stron miejscowości.
4. Opis planowanych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną w okresie co najmniej 7 lat od dnia przyjęcia planu odnowy miejscowości.

Założenia programowe niniejszego dokumentu na bieżąco podlegały konsultacjom z mieszkańcami miejscowości oraz władzami gminy. Realizowane one były poprzez wykorzystanie następujących instrumentów:

- zebrania wiejskie z mieszkańcami miejscowości,
- ankietowanie przeprowadzone wśród mieszkańców miejscowości.

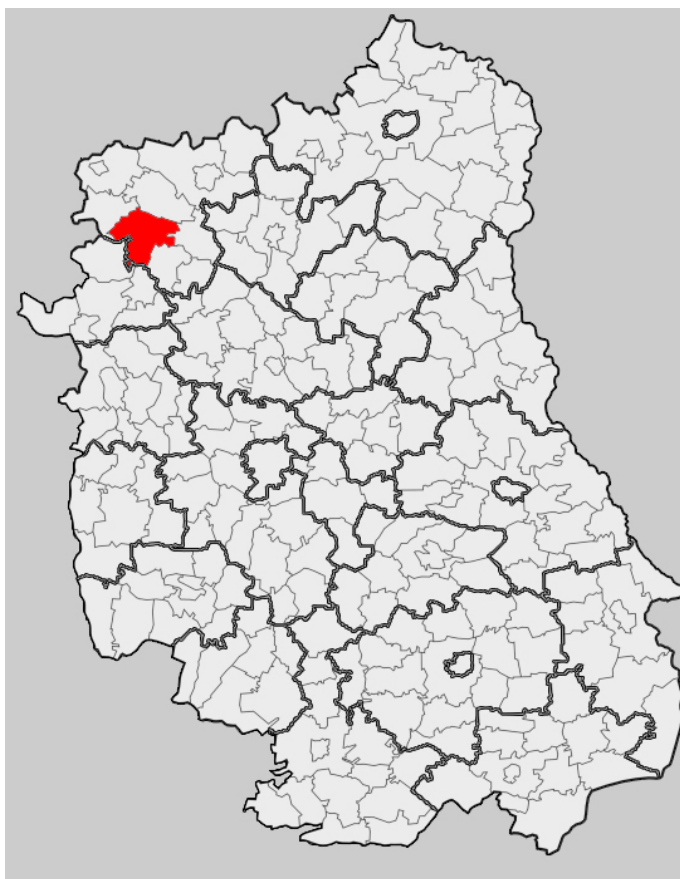
Efektem finalnym było przyjęcie niniejszego dokumentu przez zebranie wiejskie mieszkańców miejscowości oraz uchwałę Rady Gminy, co gwarantuje zgodność niniejszego dokumentu z potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców, jak i planami rozwojowymi całej gminy.

2. CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI

2.1. Położenie i warunki naturalne

Miejscowość Krzywda położona jest w północno – zachodniej części województwa lubelskiego na terenie powiatu łukowskiego na Wysoczyźnie Żelechowskiej, stanowiącej część Niziny Południowo - Podlaskiej. Region ten położony jest na terenie zlodowacenia środkowo – polskiego i obejmuje swym zasięgiem fragment wysoczyzny polodowcowej, rozciętej dolinami rzek: Mała Bystrzyca, Cisownik, Struga, Wilga i Okrzejka. Na terenie miejscowości znajduje się obszar źródliskowy rzeki Mała Bystrzyca, odprowadzającej swe wody na południowy – zachód do dorzecza Tyśmienicy.

Ryc. 2.1. Lokalizacja Gminy Krzywda w województwie lubelskim.

Źródło: [www. wikipedia.pl](http://www.wikipedia.pl).

Miejscowość Krzywda położona jest w oddaleniu od centrów rozwoju o znaczeniu ponadlokalnym i regionalnym. Odległość miejscowości, będącej siedzibą władz gminy, od poszczególnych ośrodków miejskich przedstawia się następująco:

- Łuków: 25 km,

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

- Garwolin: 45 km,
- Siedlce: 51 km,
- Lublin: 90 km,
- Biała Podlaska: 90 km,
- Warszawa: 120 km.

Miejscowość Krzywda jest drugim po Okrzei obszarem o największej koncentracji ludności (1620 osób) i zabudowy w Gminie Krzywda.

Rzeźba terenu jest słabo urozmaicona, wysokości bezwzględne wahają się od około 160 do 180 m n.p.m. Ma ona charakter zdenudowanej wysoczyzny, miejscami lekko falistej, przeciętej płytkimi dolinami niewielkich rzek. Ogólnie obszar jest nachylony w kierunku z zachodu na wschód. Obecną rzeźbę terenu ukształtowały procesy okresu zlodowaceń. Zlodowacenia południowopolskie i środkowopolskie pozostawiły warstwy glin zwałowych, piasków, żwirów rzecznych i głazów narzutowych. W okresie zlodowacenia bałtyckiego obszar znalazł się w strefie peryglacialnej o silnym działaniu czynników denudacyjnych. Nastąpiło zrównywanie terenu: łagodzenie wzniesień, wypełnianie obniżień. W ostatnim okresie - holocenie - przeważała akumulacja rzeczna i eoliczna, doprowadzająca do wypełniania osadami rzecznyymi dolin, tworzenia się wydm, piasków pylastych i torfów.

Wody podziemne zalegają w poziomach wodonośnych różnych okresów. Poziom wodonośny - czwartorzędowy - występuje na głębokości od 0 do 1 m. Zaś pierwszy użytkowy poziom wodonośny występuje już na głębokości około 40-70 m pod poziomem terenu.

Gleby na obszarze miejscowości Krzywda wytworzyły się na utworach lodowcowych i polodowcowych, głównie na piaskach, torfach i murszach. Są one słabo zróżnicowane. Występują tu głównie bielice i pseudobielice oraz gleby brunatne wylugowane.

Struktura użytkowania gruntów przedstawia się następująco:

- grunty orne: 646,53 ha,
- łąki: 81,88 ha,
- pastwiska: 7,00 ha,
- lasy: 316,00 ha,
- nieużytki: 6,80 ha,
- inne: 95,05 ha.

Grunty orne stanowią 56,06 % ogólnej powierzchni gruntów. Dominujące klasy bonitacyjne:

- gleby orne średnie: 49,62 % powierzchni gruntów ornych,
- gleby orne słabe: 28,11 %,
- gleby orne najslabsze: 12,81 %, w praktyce nadające się tylko do zalesienia,
- gleby orne średnio dobre: tylko 9,46 % powierzchni gruntów ornych.

W miejscowości Krzywda znajdują złoza piasków kwarcytowych, przydatnych

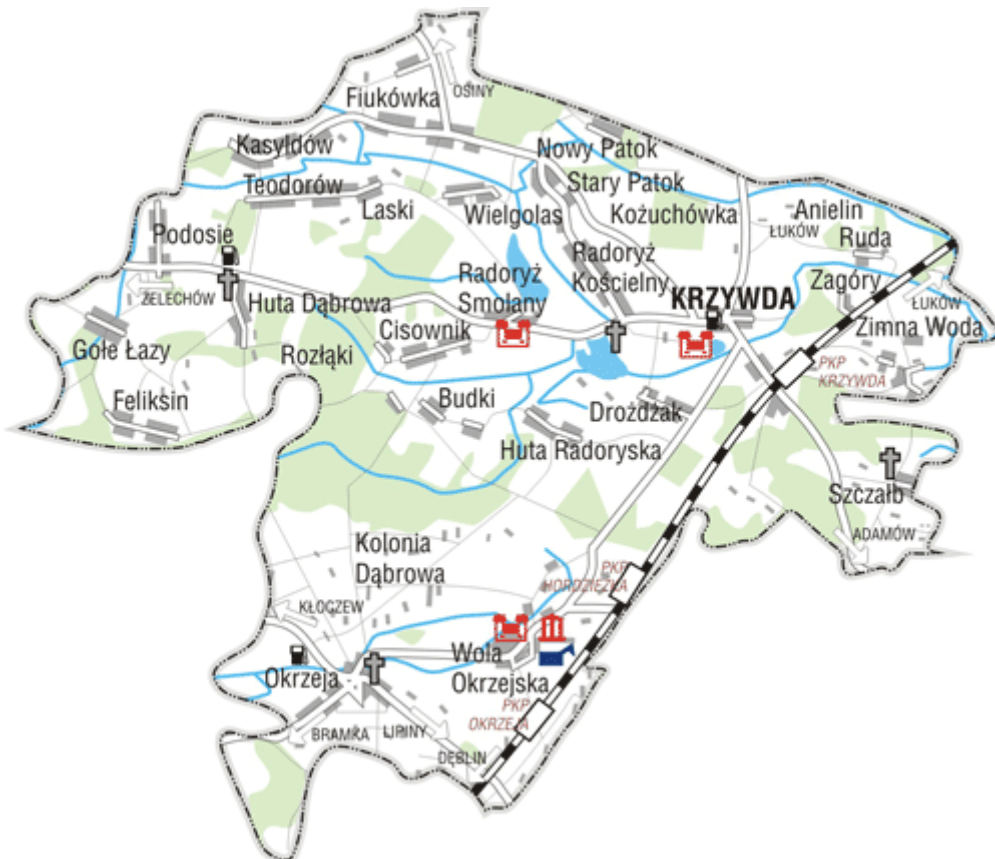
Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

do produkcji cegły silikatowej.

Szata roślinna gminy jest dość zróżnicowana. Występują tu zbiorowiska leśne, wodne, nawodne, szuwarowe, łąkowe, torfowiskowe o charakterze zbiorowisk naturalnych i pól naturalnych. Dominujące typy siedliskowe lasów to bory świeże, bory mieszane świeże, lasy mieszane świeże.

Źródło: UG Krzywda

Ryc. 2.2. Mapa gminy Krzywda

Źródło: http://gminakrzywda.pl/gmina_krzywda-mapa.html

Opisywany obszar znajduje się pod wpływem prawie wszystkich mas powietrza charakterystycznych dla obszaru Polski. Klimat cechuje się znaczną nieregularnością i zmiennością, występują duże wpływy kontynentalne. Okres wegetacyjny trwa 200 do 220 dni. Średnia roczna suma opadów atmosferycznych wynosi 450 – 650 mm. Przeważają wiatry zachodnie (około 60 %).

Obecnie podstawowe zagrożenia dla środowiska wiążą się z rozwojem cywilizacji i działalnością człowieka. Należy do nich zaliczyć:

- ❑ Intensywną gospodarkę rolną (nawożenia pól, stosowanie chemicznych środków ochrony roślin);
- ❑ Niewłaściwą gospodarkę leśną (proces odlesiania) i nielegalną penetracją terenów leśnych;
- ❑ Zanieczyszczenia powietrza spowodowane komunikacją samochodową;

- Powstawanie nielegalnych wysypisk śmieci.

Należy przyjąć, iż likwidacja lub ograniczenie powyższych zagrożeń będzie warunkiem wykorzystania zasobów środowiska naturalnego do stymulowania rozwoju społecznego i gospodarczego.

2.2. Rys historyczny miejscowości

Przynależność administracyjna

Do 1954 roku Krzywda należała do gminy Radoryż Smolany, w skład której wchodziło 13 gromad. 29 września 1954 r. w miejsce gmin powstały gromady jako podstawowe jednostki administracyjne obejmujące kilka wsi. W skład gromady Krzywda wchodziły następujące wsie: Krzywda, Radoryż Kościelny, Radoryż Smolany, Stary Patok, Nowy Patok, Fiukówka, Kożuchówka, Drożdżak, Orle Gniazdo. Warto zaznaczyć, że gromady istniały też wcześniej lecz tylko jako jednostki pomocnicze gmin (na wzór obecnych); natomiast w 1954 roku nowe, dużo większe gromady (lecz dużo mniejsze od dotychczasowych gmin) całkowicie zastąpiły gminy.

Gmina Krzywda została utworzona 1 stycznia 1973 roku na podstawie Uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie z dnia 5 grudnia 1972 r. Od 1.06.1975 do 31.12.1998 roku gmina należała administracyjnie do Województwa Siedleckiego.

W ramach reformy administracyjnej w 1999 roku gmina Krzywda znalazła się w powiecie łukowskim, województwo Lubelskie. W granicach gminy Krzywda znalazły się następujące sołectwa: Budki, Cisownik, Drożdżak, Feliksie, Fiukówka, Gole Łazy, Huta Dąbrowa, Huta Radoryska, Krzywda, Kasyldów, Kożuchówka, Krzywda, Laski, Nowy Patok, Okrzeja I, Okrzeja II, Podosie, Radoryż Kościelny, Radoryż Smolany, Ruda, Stary Patok, Szczalib, Teodorów, Wielgolas, Wola Okrzejska, Zimna Woda.

Siedzibą organów Gminy jest miejscowość Krzywda. Urząd Gminy Krzywda mieści się w zabytkowym dworku, który jest przykładem tzw. stylu dworkowego, powstałego w pierwszej dekadzie XX wieku i stanowiącego jedyną propozycję stylu narodowego w architekturze polskiej, która spotkała się z ogólnym pozytywnym przyjęciem narodu. Budowla składa się z dwóch organicznie ze sobą związanych części: parterowej, nakrytej wysokim, łamanym dachem i piętrowej przylegającej do niej prostopadle. Dworek otoczony jest zabytkowym parkiem założonym w XIX wieku.

Historia miejscowości

Historia dzisiejszego obszaru miejscowości Krzywda związana jest nierozdzielnie z historią Ziemi Łukowskiej, w tym miasta Kocka, które aktualnie znajduje się w powiecie lubartowskim.

Kock już około roku 1239 wraz z wsiami, z których dwie (zdaniem Długosza: Talczyn i Górka), leżące po prawej stronie Wieprza, należały do Ziemi Łukowskiej i były własnością biskupów plockich. W tym też roku znajdował się już w Kocku targ i kościół. Można więc przypuszczać, że Kock był

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

wówczas znaczącym ośrodkiem o dość dobrze rozwiniętym zapleczu gospodarczym, które stanowiły posiadłości biskupie.

Spisy dziesięciny i świętopietrza z pierwszej połowy XIV wieku rejestrują na terenie Ziemi Łukowskiej 3 parafie: łukowską, kocką i tuchowicką. Wymienione ośrodki parafialne świadczą o rozmieszczaniu skupisk osadniczych w Łukowskim w XIV wieku. W stosunku do okresu wcześniejszego pojawia się więc w źródłach na terenie Ziemi Łukowskiej trzeci rejon osadniczy w okolicy Tuchowicza.

Największy rozwój osadnictwa w Ziemi Łukowskiej przypada na okres od początku XV do końca XVI wieku. W okresie wcześniejszym, poza trzema wyżej omówionymi ośrodkami w Łukowie, Kocku i Tuchowiczu, innych skupisk osadniczych nie było. Momentem przełomowym w rozwoju osadnictwa na terenie Ziemi Łukowskiej była unia polsko – litewska, w związku z którą ustały napady ze strony Litwy i Rusi. Od tego czasu Łukowskie straciło charakter przygraniczny, co uatrakcyjniło jego obszar dla osadników. W końcu XVI i w XVII wieku osadnictwo na tym terenie ostatecznie się ustabilizowało i od XVIII wieku, jeśli chodzi o ilość osad, nie widać już zasadniczych zmian. Właśnie z tym okresem należy łączyć powstanie miejscowości Krzywda⁶.

Ryc. 2.3. Mapa historyczna Ziemi Łukowskiej

⁶ „Z Przeszłości Ziemi Łukowskiej”. Materiały Sesji Naukowej poświęconej przeszłości miasta Łukowa i Ziemi Łukowskiej odbytej w dniu 28 września 1958 r. Wydawnictwo Lubelska Spółdzielnia Wydawnicza, Lublin 1959.

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

Teren Gminy Krzywda był miejscem działań Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie”, dowodzonej przez gen. Franciszka Kleeberga. Stoczyła ona tutaj ostatnią bitwę kampanii wrześniowej W 1939 roku, nazywaną bitwą pod Kockiem.

Zarówno sama miejscowość Krzywda jak i cała Gmina posiadają bogatą i ciekawą historię, która udokumentowana jest obecnością licznych obiektów zabytkowych. Należy jednak zauważyć na ogół zły stan techniczny obiektów zabytkowych na terenie gminy. W związku z tym niezbędne będzie podjęcie działań zmierzających do ich rewitalizacji i wykorzystania w kontekście, zarówno kulturowym, jaki i społecznym i gospodarczym.

2.3. Przestrzenna struktura miejscowości

Miejscowość Krzywda położona jest przy zelektryfikowanej linii kolejowej Łuków – Dęblin. Znajduje się tutaj stacja kolejowo - towarowa wyposażona w rampę przeladunkową.

Podstawowy szkielet układu komunikacyjnego stanowią drogi gminne, których zadaniem jest realizacja powiązań wewnętrznych. Ich sieć ma długość 33,59 km w tym utwardzonych jest 10,94 km, gruntowych ulepszonych 2,22 km, pozostałą część stanowią drogi dojazdowe do pól lub w lesie nie stanowiących głównych szlaków komunikacyjnych 20,43 km. Pod względem technicznym stan dróg jest zróżnicowany, a niektóre odcinki wymagają pilnych remontów.

Przez miejscowość przebiegają następujące drogi powiatowe:

Nr drogi		Przebieg drogi
1		2
1325	L	Dębek - Osiny - Krzywda
1342	L	Nowy Świat - Krzywda
1345	L	Krzywda - Wola Okrzejska - Okrzeja
1351	L	Wola Burzecka - Burzec - stacja kolejowa Krzywda
1352	L	Krzywda - dojazd do stacji kolejowej Krzywda
1353	L	Krzywda - Ruda - Gaska - Jonnik - Wesolówka
1359	L	Stanin - Krzywda - Adamów - Krzówka - Przytoczno - dr. kraj.48

Ważnym mankamentem infrastruktury komunikacyjnej jest niekompletne wyposażenie w drobną infrastrukturę inżynierską towarzyszącą drogom (chodniki, oświetlenie, przejścia dla pieszych, parkingi itp.) co wymaga pilnej interwencji.

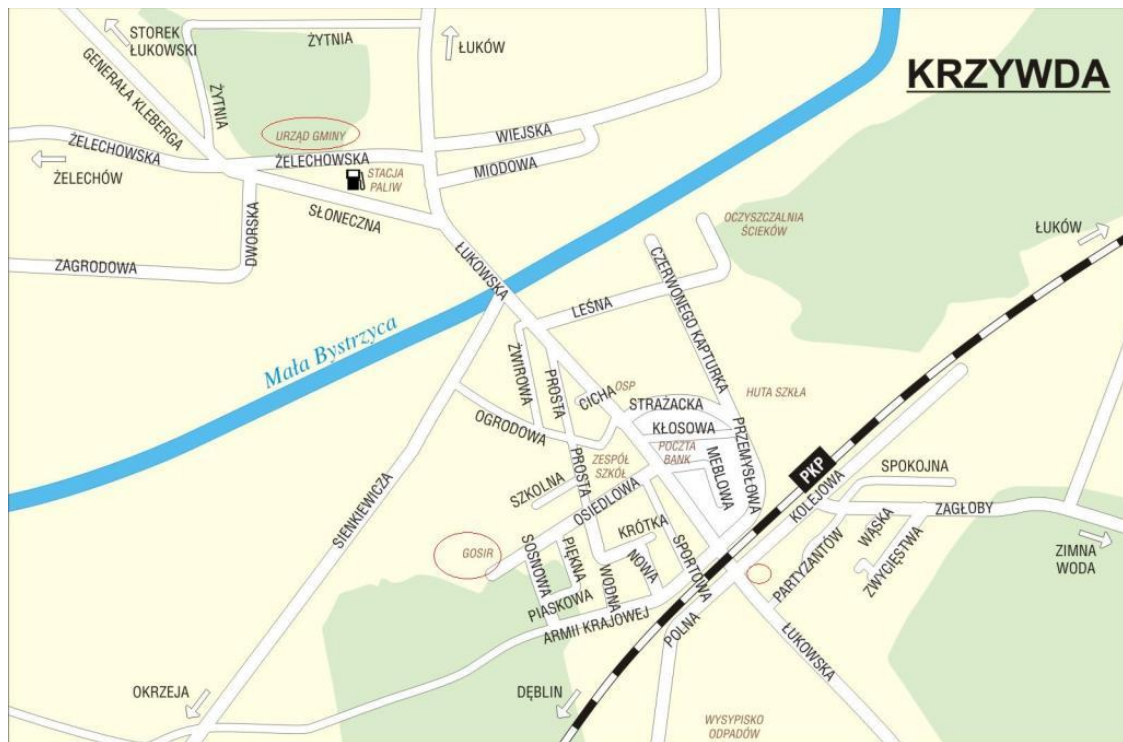
Miejscowość Krzywda obsługiwana jest przez komunikację autobusową. Realizowane są połączenia z Warszawą, Lublinem, Łukowem, Siedlcami i sąsiednimi gminami.

Podkreślić należy, iż na terenie miejscowości Krzywda brak jest dróg krajowych i wojewódzkich. Oznacza to, iż podstawową sieć zewnętrznych powiązań komunikacyjnych tworzą drogi powiatowe, których stan techniczny jest

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

zróźnicowany i nie zapewnia odpowiedniej dostępności w układzie regionalnym i ponadregionalnym.

Ryc. 2.4. Siatka ulic w miejscowości Krzywda

Źródło: mapa opracowana przez BURmedia z Bydgoszczy, UG Krzywda

Ryc. 2.5. Przestrzenna struktura miejscowości Krzywda i jej okolic

Źródło: Google Earth

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

Rys. nr 2.6 Widok ogólny miejscowości Krzywda

Rys. nr 2.7 Widok ogólny miejscowości Krzywda

Rys. nr 2.8 Widok ogólny miejscowości Krzywda

Plan Odnowy Miejscowości Krzywdy na lata 2008-2015

Cechą charakterystyczną dla miejscowości Krzywdy jest fakt funkcjonowania dwóch centrów miejscowości: pierwsze znajdujące się pomiędzy stacją kolejową i PKS a planowanym Domem Kultury, drugie skupione wokół Urzędu Gminy. Centra te znajdują się w odległości około 2 km od siebie, pomiędzy nimi jest teren przecięty rzeką Mała Bystrzyca.

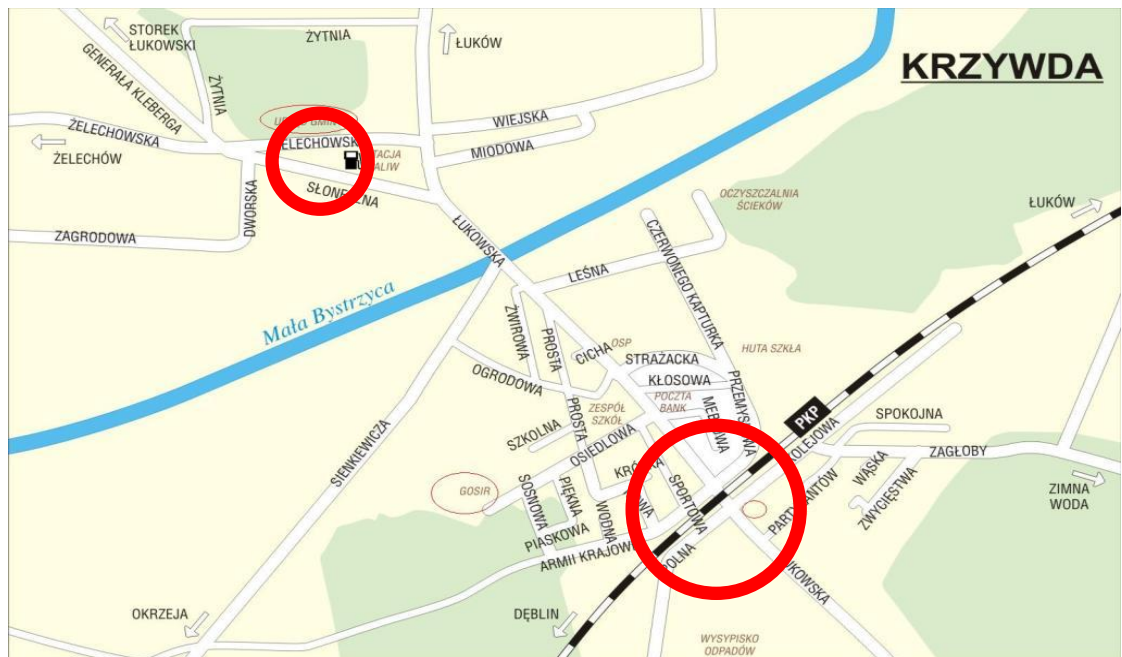
Wokół pierwszego centrum znajdują się:

- Stacja PKP/PKS,
- Budynek przeznaczony na Centrum Kultury i Integracji Społecznej w Krzywdzie,
- Huta Szkła Jerzy Cegliński i Ryszard Przeworski w Krzywdzie,
- Zakład dziewiarski „Wadima”,
- Zakład Zmechanizowanych Robót i Eksploatacji Kruszyw Ziemnych Stanisław Pietrzak,
- 7 sklepów spożywczych i 1 przemysłowy,
- Zespół Szkół,
- Bank Spółdzielczy,
- Placówka partnerska Banku BPH,
- Poczta Polska,
- Ochotnicza Straż Pożarna,
- Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji,
- Piekarnia, Ciastkarnia Onyks Eugeniusz,
- Piekarnia Czesław i Eryk Kruk S.C.
- inne niewielkie podmioty gospodarcze.

Wokół siedziby Urzędu Gminy - dworku zbudowanego w 1921 przez właściciela dóbr, Szulc-Holnickiego znajdują się: Ośrodek Zdrowia, dwie apteki, 3 sklepy spożywczo-przemysłowe, dwie stacje benzynowe oraz dwie stacje paliw gazowych.

Plan Odnowy Miejscowości Krzywdą na lata 2008-2015

Ryc. 2.9. Plan miejscowości Krzywdą (na czerwono - funkcjonalne centra wsi).

Źródło: mapa opracowana przez BURmedia z Bydgoszczy, UG Krzywdą

Odnosząc się do wymogów programowych PROW 2007 – 2013 w zakresie określania centrów rozwoju wsi należy zauważyć, iż definicja dotycząca obszaru realizacji operacji z zakresu kształtowania przestrzeni została oddzielnie ustalona dla działania „Odnowa i rozwój wsi” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 i nie jest tożsama z definicją „obszaru przestrzeni publicznej” zawartej w ustawie z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Definicja ustawowa wymaga bowiem, aby obszar przestrzeni publicznej był określony w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Natomiast w przypadku operacji realizowanych w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” nie jest to wymagane. W związku z powyższym centrum miejscowości Krzywdą wyznaczono przede wszystkim na podstawie cech funkcjonalno – przestrzennych. Podejście takie powinno sprzyjać zaspokojeniu potrzeb mieszkańców oraz nawiązywaniu kontaktów społecznych.

2.4. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju miejscowości

Rozwój wsi Krzywda, podobnie jak i całej gminy, uzależniony będzie również od szeregu czynników zewnętrznych. Niektóre z nich będą miały pozytywny wpływ na rozwój, natomiast inne mogą w sposób istotny przyczynić się do ograniczania korzystnych zjawisk społecznych i gospodarczych. Poniżej przedstawiona została krótka charakterystyka najważniejszych pozytywnych i negatywnych zjawisk, mogących w znaczący sposób wpłynąć na dalszy rozwój miejscowości.

Do pierwszej grupy czynników zewnętrznych, mogących **pozytywnie wpłynąć na rozwój miejscowości**, należeć będą czynniki związane z członkostwem Polski w Unii Europejskiej. Z pewnością zaliczyć do nich można:

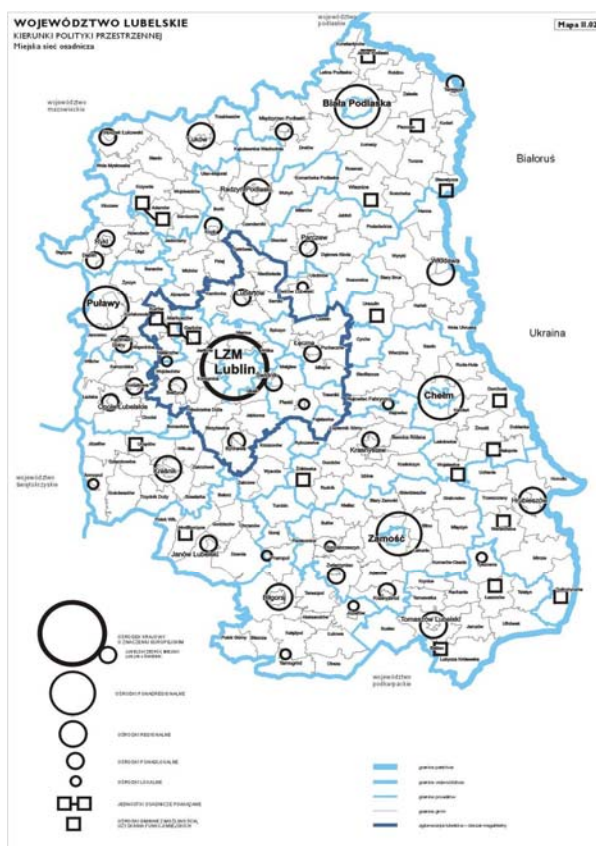
- ❑ **Postępujące procesy integracyjne w Unii Europejskiej**, dokonujące się w wymiarze przestrzennym, społecznym i gospodarczym. Z licznych analiz oceniających możliwy wpływ procesów integracyjnych na rozwój Lubelszczyzny wynika, że w dłuższej perspektywie czasu należy spodziewać się szeregu pozytywnych zjawisk związanych z modernizacją gospodarki i infrastruktury technicznej, napływem inwestycji i nowych technologii, rozwojem nowych form zatrudnienia, a także poprawą poziomu wykształcenia i jakości życia mieszkańców regionu.
- ❑ **Transfer do regionu znacznych środków finansowych** związanych z realizacją przez Polskę programów współfinansowanych z budżetu Unii Europejskiej szacuje się, że w latach 2007-2015 łączny napływ środków z UE do województwa lubelskiego może wynieść ok. 5 mld euro. Około 60% tych środków (3 mld euro) będzie pochodzić z programów realizowanych w ramach unijnej polityki spójności, natomiast pozostała kwota (2 mld euro) będzie dostępna w ramach wdrażanych w województwie lubelskim instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej.

W ostatnich latach zauważalny jest **wzrost znaczenia walorów przyrodniczych i kulturowych** w rozwoju różnych form aktywności gospodarczej, w tym turystyki. Prognozy gospodarcze wskazują, iż w ciągu najbliższych lat turystyka będzie stanowiła jeden z najszybciej rozwijających się sektorów gospodarki zarówno w Europie, jak i Polsce⁷. Rynek usług turystycznych będzie w dużej mierze kształtowany przez kompleksowe produkty turystyczne, które w dużym stopniu oparte będą na lokalnych walorach przyrodniczych i kulturowych.

Kolejną szansą będzie również rozwój Łukowa, który w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego” zaliczony został do **centrów rozwoju o znaczeniu ponadlokalnym**, a także położonych w odległości ok. 50 km Puław (centrum ponadregionalne).

⁷ Strategia rozwoju turystyki na lata 2007-2013, Warszawa, czerwiec 2005.

Ryc. 2.10. Ośrodki rozwoju w województwie lubelskim

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego, www.lubelskie.pl.

Natomiast do negatywnych czynników zewnętrznych mogących ograniczyć możliwości rozwojowe należy zaliczyć:

- ❑ **Peryferyjne położenie województwa lubelskiego i jego zapóźnienia zakresie rozwoju infrastruktury drogowej.** Jest to niewątpliwie jeden z głównych czynników hamujących rozwój poszczególnych gmin Lubelszczyzny. Bez poprawy dostępności komunikacyjnej całego województwa i polepszenia infrastruktury drogowej wewnątrz regionu trudno będzie planować działania strategiczne na poziomie lokalnym w zakresie przyciągania inwestycji i rozwoju nowych usług rynkowych.
- ❑ **Narastająca emigracja ludzi młodych za granicę** – wzrastające możliwości dostępu do europejskiego rynku pracy, połączone z brakiem realnych możliwości zatrudnienia w miejscu zamieszkania powoduje, że coraz więcej młodych i dobrze wykształconych ludzi decyduje się na szukanie pracy poza granicami województwa i kraju. Proces ten zaczyna już negatywnie wpływać na lokalny rynek pracy oraz sytuację gospodarczą w regionie, ograniczając szanse rozwojowe województwa, a co za tym idzie poszczególnych jednostek samorządowych. W wymiarze lokalnym, dalsze utrzymywanie się zjawisk emigracyjnych może prowadzić do wyludniania się obszarów wiejskich i zachwiania funkcjonowania podstawowych struktur społeczno-gospodarczych w wielu miejscowościach Lubelszczyzny.

- ❑ **Wspólna Polityka Rolna**, która z jednej strony wymusza modernizację efektywność polskich gospodarstw rolnych, zaś z drugiej może prowadzić do upadku znacznej części małych i nierentownych gospodarstw rolnych. Uwzględniając przy tym dużą liczbę zatrudnionych w rolnictwie, upadek wielu gospodarstw rolnych mógłby spowodować poważne problemy społeczne na poziomie lokalnym, znacznie ograniczając możliwości rozwojowe i inwestycyjne gmin województwa lubelskiego.
- ❑ **Niedostosowanie środków unijnych do potrzeb inwestycyjnych** większości samorządów lokalnych w regionie - ryzyko takie pojawia się w związku ze zobowiązaniem się Polski do przeznaczenia co najmniej 60% środków z Unii Europejskiej na realizację celów tzw. Strategii Lizbońskiej, która koncentruje się przede wszystkim na rozwiązywaniu problemów ogólnoeuropejskich. W niewielkim stopniu uwzględnia przy tym potrzeby rozwojowe samorządów lokalnych. Takie podejście może doprowadzić do sytuacji, w której tylko niewielka część samorządów lokalnych będzie mogła uzyskać wsparcie na modernizację podstawowej infrastruktury technicznej i społecznej.

3. INWENTARYZACJA ZASOBÓW

3.1. Zasoby ludzkie

Pod koniec 2007 roku w opisywanej miejscowości zamieszkiwało **1646 osób**, tworzących **368 gospodarstw domowych**. Należy podkreślić, że analiza liczby mieszkańców w okresie ostatnich pięciu lat wykazała, iż **notowana jest tutaj tendencja wzrostowa o zróżnicowanym natężeniu**. W latach 2003 – 2007 liczba mieszkańców zwiększyła się o 51 osób.

Tab. 3.1. Liczba mieszkańców miejscowości

Stan na 31.12.2003	Stan na 31.12.2004	Stan na 31.12.2005	Stan na 31.12.2006	Stan na 31.12.2007
osoby				
1595	1602	1616	1640	1646

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Krzywda.

Analiza liczby urodzin i zgonów (przyrost naturalny) przeprowadzona dla lat 2003 – 2007 wykazuje **zmienną wartość wskaźnika przyrostu naturalnego**. W kolejnych latach przedstawiało się on następująco:

- Rok 2003: 10;
- Rok 2004: 9;
- Rok 2005: 9;
- Rok 2006: 7;
- Rok 2007: 8.

Tab. 3.2. Liczba urodzeń w miejscowości.

2003 rok	2004 rok	2005 rok	2006 rok	2007 rok
osoby				
15	16	20	22	23

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Krzywda

Tab. 3.3. Liczba zgonów w miejscowości:

2003 rok	2004 rok	2005 rok	2006 rok	2007 rok
osoby				
5	7	11	15	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Krzywda

Struktura wiekowa mieszkańców Krzywdy ze względu na aktywność zawodową przedstawiona została w tabeli zamieszczonej poniżej.

Tab. 3.4. Szacunkowa struktura wiekowa mieszkańców miejscowości:

Wiek przedprodukcyjny (do 16 roku życia)	Wiek produkcyjny (mężczyźni od 16 do 65 roku życia, kobiety od 16 do 60 roku życia)	Wiek poprodukcyjny (mężczyźni od 65 roku życia, kobiety 60 roku życia)
Osoby		
307	560/583	129/71

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Krzywda

Analiza zadań realizowanych przez GOPS wykazała, iż wśród negatywnych

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

zjawisk społecznych na terenie miejscowości dominują: **ubóstwo, bezrobocie, bezradność**. Takie ukierunkowanie jest zgodne z tendencjami obserwowanymi na terenie całej gminy.

Tabela 3.5. Zagrożenia społeczne występujące na terenie miejscowości (na tle gminy).

GMINA	UBÓSTWO		BEZROBOCIE		BEZRADNOŚĆ		ALKOHOLIZM		NARKOMANIA	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
Gmina	901	1366	161	696	159	919	14	49	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Krzywda.

3.2. Aktywność ekonomiczna mieszkańców

Bazę ekonomiczną Gminy Krzywda pod koniec 2006 roku tworzyło 538 podmiotów gospodarczych, z czego zdecydowana większość zaliczana była do sektora prywatnego, bo aż 94,6% wszystkich podmiotów gospodarczych. Pod tym względem gmina lokuje się na trzecim miejscu w powiecie łukowskim.

W stosunku do 2000 roku zanotowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych z 371 do 538 w 2006 roku, a dynamika tego zjawiska była trwała. W kolejnych latach liczba podmiotów gospodarczych przedstawiała się następująco:

- Rok 2000: 371 podmiotów gospodarczych.
- Rok 2001: 436 podmiotów gospodarczych.
- Rok 2002: 465 podmiotów gospodarczych.
- Rok 2003: 488 podmiotów gospodarczych.
- Rok 2004: 495 podmiotów gospodarczych.
- Rok 2005: 518 podmiotów gospodarczych.
- Rok 2006: 538 podmiotów gospodarczych⁸.

Tabela 3.6. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON (stan na dzień 31 grudnia 2006 r.).

Gmina	Ogółem	Sektor		z ogółem					
		Publiczny	Prywatny	spółki handlowe		Spółki cywilne	Spółdzielnie	Fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
				razem	w tym z udziałem kapitału zagranicznego				
Łuków (m)	3251	100	3151	98	11	220	18	54	2689
Stoczek Łukowski (m)	201	26	175	6	-	10	3	6	145
Adamów	267	23	244	4	1	6	4	8	218
Krzywda	538	29	509	3	1	14	3	14	470
Łuków	801	28	773	5	2	32	1	37	688
Serokomla	115	9	106	1	-	4	2	4	94
Stanin	434	22	412	3	-	12	3	17	365
Stoczek Łukowski	340	21	319	3	1	9	-	14	290
Trzebieszów	247	16	231	2	-	11	3	16	194
Wojcieszków	253	14	239	-	-	4	2	16	213
Wola Mysłowska	223	16	207	1	-	4	5	13	18
POWIAT	6670	304	6366	126	16	326	44	199	5546

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Województwo Lubelskie 2007. Podregiony, powiaty, gminy”, Lublin 2007.

⁸http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_cechter.wymiary?p_nts=3&p_szuk=Radom&p_tery=1041&p_dane=0&p_kate=25&p_wyjście=1

Plan Odnowy Miejscowości Krzywdą na lata 2008-2015

Podkreślić należy, iż wzrost liczby podmiotów gospodarczych w okresie 2000 – 2006 wyniósł ok. 45% i należy to uznać za zjawisko wyjątkowe wśród gmin wiejskich województwa lubelskiego.

Struktura działowa podmiotów gospodarki narodowej wykazuje, że najwięcej podmiotów działało w sekcji handel i naprawy – 31,4% wszystkich przedsiębiorstw na terenie gminy. Dużą rolę odgrywają też następujące sekcje:

- Budownictwo: 19,8%.
- Przemysł (przetwórstwo przemysłowe): 18,0%.
- Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo: 6,3%.

Tabela 3.7. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według wybranych sekcji PKD (stan na dzień 31 grudnia 2006 r.).

Gmina	Ogółem	w tym								
		Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo	przemysł		Budownictwo	Handel i naprawy	Hotele i restauracje	Transport, gospodarka magazynowa i łączność	Pośrednictwo finansowe	Obsługa nieruchomości
			razem	w tym przetwórstwo przemysłowe						
Łuków (m)	3251	22	304	298	324	1376	66	223	120	319
Stoczek Łukowski (m)	201	7	11	9	12	94	5	5	1	17
Adamów	267	19	62	62	35	77	3	7	5	9
Krzywdą	538	34	100	97	107	169	7	21	15	22
Łuków	801	80	72	71	98	310	11	63	15	43
Serokomla	115	4	13	13	27	40	1	3	1	4
Stanin	434	57	28	27	75	113	3	67	2	28
Stoczek Łukowski	340	31	59	58	64	96	3	24	6	14
Trzebieszów	247	18	15	14	36	71	2	40	9	3
Wojcieszków	253	23	32	31	47	85	5	9	3	6
Wola Mysłowska	223	26	27	26	29	70	3	16	2	10
POWIAT	6670	321	723	706	854	2501	109	478	179	475
WOJEWÓDZTWO	150579	4339	13157	12834	14207	53060	4020	11047	5574	18579

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Województwo Lubelskie 2007. Podregiony, powiaty, gminy”, Lublin 2007

Pod koniec 2006 roku działalność gospodarczą prowadziło 264 osoby fizyczne. W kategorii tej widać zdecydowaną przewagę przedsiębiorców działających w sekcji handel i naprawy (39,0%) i budownictwo (23,8%).

Tabela 3.8. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą według wybranych sekcji PKD (stan na dzień 31 grudnia 2006 r.).

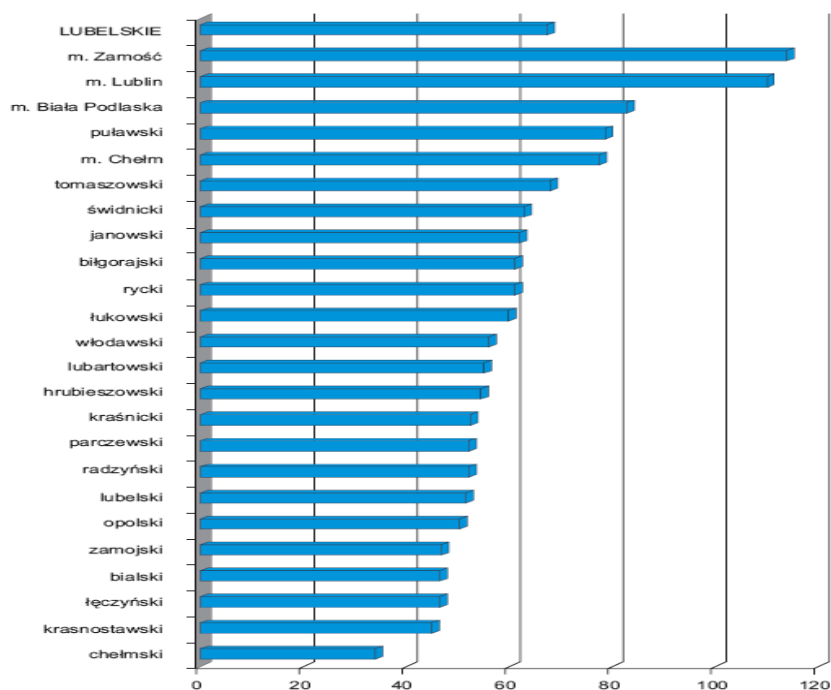
Gmina	Ogółem	w tym						
		Przetwórstwo przemysłowe	Budownictwo	Handel i naprawy	Hotele i restauracje	Transport, gospodarka magazynowa i łączność	Pośrednictwo finansowe	Obsługa nieruchomości i firm

Plan Odnowy Miejscowości Krzywdą na lata 2008-2015

Łuków (gmina miejska)	146	9	30	59	2	15	2	14
Stoczek Łukowski (gmina miejska)	143	13	24	51	4	13	5	9
Adamów	99	6	20	43	5	3	6	3
Krzywdą	264	23	63	103	4	19	2	28
Łuków	325	33	44	150	10	20	9	23
Serokomla	257	31	27	116	8	15	9	19
Stanin	1832	185	228	695	54	113	87	219
Stoczek Łukowski	394	74	68	148	5	20	10	28
Trzebieszów	205	21	29	81	6	21	8	12
Wojcieszków	179	27	36	67	3	18	3	14
Wola Mysłowska	181	24	30	50	6	18	4	13
POWIAT	5546	624	821	2294	91	427	170	354
WOJEWÓDZTWO	116433	10029	12617	44750	3200	10135	5221	13718

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Województwo Lubelskie 2007. Podregiony, powiaty, gminy”, Lublin 2007.

Ryc. 3.1. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w 2006 roku (na 1 tys. ludności).

Źródło: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/lublin/ASSETS_04w_16pow_wyk.pdf

Podsumowując należy stwierdzić, iż pod względem przedsiębiorczości gmina Krzywdą należy do wyróżniających się w powiecie lukowskim. Należy jednak zauważyć, iż tempo rozwoju przedsiębiorczości na terenie powiatu lukowskiego należy do przeciętnych w skali województwa. Pod tym względem powiat zajmuje siódme miejsce wśród powiatów ziemskich województwa, co znajduje potwierdzenie w zamieszczonych poniżej analizach GUS. Wniosek ten znajduje również potwierdzenie w zjawiskach obserwowanych na terenie gminy Krzywdą.

Na terenie gminy brakuje natomiast inicjatyw mających na celu kultywowanie tradycji i integrowanie poszczególnych środowisk mieszkańców oraz podejmowanie działań na rzecz społeczności lokalnych. Wyraźnie zauważalna jest jednak chęć uczestnictwa w tego rodzaju działaniach. Mieszkańcy widzą i

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

zglaszają potrzebę organizowania działań oraz inicjatyw, których celem jest m.in. integracja lokalnych środowisk i kultywowanie tradycji.

Budynek, w którym mogłoby skupiać się życie lokalnej społeczności znajduje się w **centralnej części miejscowości**, jednakże jego stan techniczny nie pozwala realizować podstawowych zadań z dziedziny kultury, a także integracji i aktywizacji mieszkańców.

Zdjęcie nr 3.1 Widok od strony ul. Łukowskiej, front budynku

Zdjęcie nr 3.2 Wejścia do budynku od strony parku, ul. Łukowska

Zdjęcie 3.3 Widok od strony ul. Łukowskiej, tył budynku

Źródło: UG Krzywda

Należy zauważyć, iż dobrze funkcjonująca przedsiębiorczość (w tym mała i średnia) stanowi podstawę do budowania konkurencyjności lokalnej, a co za tym idzie również i regionalnej gospodarki. Tymczasem sektor małych i średnich przedsiębiorstw na Lubelszczyźnie, a tym samym i na terenie miejscowości Krzywda, należy do najsłabiej rozwiniętych w Polsce i boryka się z wieloma poważnymi problemami rozwojowymi. Pozytywne zjawiska gospodarcze hamowane są przez liczne bariery formalno - prawne prowadzenia działalności gospodarczej, a także wciąż słabo rozwinięty system samorządu gospodarczego i instytucji wspierania biznesu.

Aktualnie do najważniejszych utrudnień związanych z rozwojem tego sektora na terenie gminy można zaliczyć:

- funkcjonowanie przedsiębiorstw w tradycyjnych sektorach produkcji i usług,
- niskie zatrudnienie i niskie kapitały własne,
- niski poziom konkurencyjności produktowej, technologicznej i organizacyjnej,
- niewielkie zaangażowanie przedsiębiorstw w działalność eksportową,
- brak mocnych powiązań kooperacyjnych z partnerami w kraju i za granicą.

Istotne z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości jest tzw. otoczenie biznesu. W przypadku omawianej miejscowości, najbliższe tego typu instytucje mają swoje siedziby w położonym w odległości 25 km Łukowie. Funkcjonują tam: filia Fundacji Rozwoju Lubelszczyzny i Oddział Lubelskiej Fundacji Rozwoju, które świadczą m.in. usługi doradcze dla przedsiębiorców oraz osób

Plan Odnowy Miejscowości Krzywdza na lata 2008-2015

planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej. Dla rozwoju tej branży ważny jest także dostęp do środków finansowych. Potrzeby te są zaspokajane przez liczne oddziały banków zlokalizowane w Łukowie. Należą do nich:

- Bank PeKao SA.,
- Bank Spółdzielczy w Łukowie,
- Kredyt Bank S.A.,
- PKO Bank Polski.

Natomiast na terenie miejscowości zlokalizowany jest Bank Spółdzielczy w Krzywdzie i placówka partnerska Banku BPH.

Istotnym elementem oceny zasobów ludzkich gminy jest poziom wykształcenia jej mieszkańców. Struktura wykształcenia mieszkańców – osób aktywnych zawodowo - przedstawiona została w tabeli zamieszczonej poniżej.

Tabela 3.9. Wykształcenie osób aktywnych zawodowo.

Wykształcenie	Liczba mieszkańców	% w ogólnej liczbie mieszkańców aktywnych zawodowo
Wyższe	270	3,2
Policealne	117	1,4
Średnie razem	1238	14,8
Zasadnicze zawodowe	2051	24,5
Podstawowe ukończone	4012	48,0
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	676	8,1

Źródło: http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_cechter.wymiary?p_nts=3&p_szuk=Radom&p_tery=1041&p_=0&p_kate=31&p_wyjscie=1 dane

Należy zwrócić szczególną uwagę na ogólnie dość niski poziom wykształcenia mieszkańców gminy. Aż 56,1% jej aktywnych zawodowo mieszkańców posiada wykształcenie podstawowe, niepełne podstawowe lub pozostaje bez wykształcenia. Sytuacja ta zdecydowanie obniża potencjał społeczności lokalnej, utrudniając wprowadzanie innowacji w różnych sferach życia społecznego i gospodarczego. Należy stwierdzić, iż poziom wykształcenia mieszkańców jest zdecydowanie słabą stroną gminy.

3.3. Infrastruktura społeczna

Na terenie miejscowości funkcjonuje Zespół Szkół w Krzywdzie (Przedszkole, Szkoła Podstawowa),

Podstawowe dane dotyczące placówki przedstawione zostały w poniższym zestawieniu.

Tabela 3.10. Podstawowe dane dotyczące Zespołu Szkół.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Zespół Szkół w Krzywdzie						
Liczba oddziałów	14	12	13	13	12	12
Liczba uczniów	294	302	287	281	253	209
Liczba nauczycieli	21	21	21	26	26	25

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

Otrzymana subwencja	970 494	1 116 796	1 170 673	1 178 514	1 063 359	1 004 931
Różnica którą pokrywa UG	134 987	38 271	188 656	211 402	429 237	365 578
Koszt utrzymania jednego ucznia/rok	3 760	3 825	4 736	4 949	5 900	6 557

Źródło: Gminny Zespół Ekonomiczno – Administracyjny Szkół w Krzywdzie.

W placówce oświatowej znajdują się urządzenia sportowo-rekreacyjne, przedstawione poniżej:

- sala gimnastyczna o wymiarach 12 m x 24 m wraz z zapleczem socjalnym (szatnie, toalety, prysznice) oraz niezbędnym wyposażeniem,
- boisko wielofunkcyjne o nawierzchni syntetycznej (sztuczna trawa) wraz z piłkochwytnymi i oświetleniem.

Stan techniczny obiektu szkolnego należy ocenić jako dobry. Biorąc pod uwagę wielkość miejscowości i liczbę ludności, należy ocenić, iż szkoła podstawowa i gimnazjum są dobrze zorganizowane i zapewniają dostęp do edukacji na tym poziomie dla najmłodszych mieszkańców miejscowości Krzywda i jej okolic. Należy jednak wskazać pewne istotne mankamenty, które dotyczą wyposażenia szkoły w pomoce dydaktyczne. W tej dziedzinie niezbędne będzie podjęcie działań zmierzających do uzupełnienia wyposażenia placówki szkolnej w pomoce dydaktyczne. Istotna jest także dobudowa skrzydła szkoły w celu pozyskania nowych sal lekcyjnych w przyszłości.

Szkoły podstawowe, zespoły szkół i gimnazjum prowadzone przez Gminę funkcjonują w oparciu o podział terenu gminy na rejony szkolne, co łączy się również z organizacją dowozu uczniów z odległych miejscowości. Szkoły i przedszkola funkcjonują jako jednostki budżetowe, a ich obsługą zajmuje się Gminny Zespół Ekonomiczno – Administracyjny Szkół.

Na terenie miejscowości funkcjonuje przedszkole, zlokalizowane przy Zespole Szkół, do którego uczęszcza ok. 50 dzieci (około 32 % dzieci z ogólnej liczby kwalifikujących się do przedszkola). Liczba miejsc jest niewystarczająca, biorąc pod uwagę fakt, że w roku 2008 z terenu miejscowości Krzywda i jej okolic do przedszkola kwalifikowało się 155 dzieci. Niepokojące jest również to, że co roku przybywa dzieci, które posiadają opinie z poradni psychologiczno - pedagogicznej i wymagają specjalistycznej opieki psychologa i logopedy. W związku z powyższym niezbędna jest rozbudowa bazy lokalowej przy istniejącej placówce oświatowej w celu rozszerzenia i podniesienia jakości oferty edukacyjnej oraz dostosowania jej do potrzeb najmłodszych mieszkańców.

Przeprowadzone dotychczas badania wykazują, że największe zagrożenie dla zdrowia i życia tutejszej ludności stanowią choroby układu krążenia. Choroby te są dominującą przyczyną przedwczesnej umieralności. Szczególnie groźna jest choroba niedokrwienna serca, w tym zawał mięśnia sercowego, choroby naczyń mózgowych i nadciśnienie tętnicze. Należy zauważyć, iż choroby układu krążenia są główną przyczyną pobytu pacjenta w szpitalu i jedną z głównych przyczyn absencji chorobowej. Są też najczęstszą przyczyną zgłaszania się chorych do leczenia ambulatoryjnego. Kolejną grupę stanowią choroby nowotworowe, które od wielu lat wykazują stałą tendencję wzrostową

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

w zakresie zachorowalności, chorobowości i umieralności. Obserwuje się przy tym wyższe natężenie umieralności w populacji mężczyzn niż wśród kobiet. Trzecią, co do wielkości grupą zagrożenia zdrowia i życia są urazy i zatrucia. Z uwagi na fakt, że w znacznym stopniu jest to teren rolniczy zatrucia środkami ochrony roślin stanowią problem typowy dla tego regionu, a który nie dotyczy środowisk miejskich. Od kilku lat obserwuje się również tendencję wzrostową liczby chorych leczonych z powodu zaburzeń psychicznych⁹.

Na terenie miejscowości Krzywda funkcjonuje Ośrodek Zdrowia. Od 1 lipca 1999 roku w Gminie Krzywda działa Samorządowy Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, który kieruje pracą Służby Zdrowia w całej gminie. Podstawowa opieka zdrowotna jest świadczona mieszkańcom miejscowości w zadowalającym zakresie. Porady specjalistyczne, na podstawie skierowań lekarskich, udzielane są najczęściej w Łukowie. Na terenie miejscowości działają dwie apteki.

3.4. Infrastruktura techniczna

Miejscowość Krzywda położona jest przy zelektryfikowanej linii kolejowej Łuków – Dęblin. W miejscowości tej znajduje się stacja kolejowo - towarowa wyposażona w rampę przeładunkową.

Podstawowy szkielet układu komunikacyjnego stanowią drogi gminne, których zadaniem jest realizacja powiązań wewnętrznych. Ich sieć ma długość 33,59 km w tym utwardzonych jest 10,94 km, gruntowych ulepszonych 2,22 km, pozostałą część stanowią drogi dojazdowe do pól lub w lesie nie stanowiących głównych szlaków komunikacyjnych 20,43 km. Pod względem technicznym stan dróg jest zróżnicowany, a niektóre odcinki wymagają pilnych remontów.

Przez miejscowość przebiegają następujące drogi powiatowe:

Nr drogi		Przebieg drogi
1		2
1325	L	Dębek - Osiny - Krzywda
1342	L	Nowy Świat - Krzywda
1345	L	Krzywda - Wola Okrzejska - Okrzeja
1351	L	Wola Burzecka - Burzec - stacja kolejowa Krzywda
1352	L	Krzywda - dojazd do stacji kolejowej Krzywda
1353	L	Krzywda - Ruda - Gaska - Jonnik - Wesolówka
1359	L	Stanin - Krzywda - Adamów - Krzówka - Przytoczno - dr. kraj.48

Ważnym mankamentem infrastruktury komunikacyjnej jest niekompletne wyposażenie w drobną infrastrukturę inżynierską towarzyszącą drogom (chodniki, oświetlenie, przejścia dla pieszych, parkingi itp.), która wymaga pilnej interwencji.

⁹ „Informator Statystycznego Ochrony Zdrowia województwa lubelskiego”, Lublin 2007.

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

Miejscowość Krzywda obsługiwana jest przez komunikację autobusową. Realizowane są połączenia z Warszawą, Lublinem, Łukowem, Siedlcami, gminami sąsiednimi.

Podkreślić należy, iż na terenie miejscowości Krzywda brak jest dróg krajowych i wojewódzkich. Oznacza to, iż podstawową sieć zewnętrznych powiązań komunikacyjnych tworzą drogi powiatowe, których stan techniczny jest zróżnicowany i nie zapewnia odpowiedniej dostępności w układzie regionalnym i ponadregionalnym.

Gmina Krzywda zaopatrywana jest w wodę przez sieć wodociagową o długości 154 km. Do obiektów zaopatrujących gminę w wodę należą dwie Stacje Ujęć Wody, które zlokalizowane są w miejscowościach Krzywda i Podosie. Wydajność SUW w Krzywdzie wynosi 145 m³/h i zaspokaja to aktualne zapotrzebowanie wynoszące 844,3 m³/dobę. Do **sieci wodociagowej podłączonych jest 100% wszystkich gospodarstw domowych** funkcjonujących na terenie miejscowości.

Miejscowość Krzywda posiada kanalizację sanitarną o łącznej długości 3.6 km (106 przyłączy), którą obsługuje oczyszczalnia w Krzywdzie o wydajności 300 m³/dobę,

Zdjęcie 3.4 Biologiczno – chemiczna oczyszczalnia ścieków w Krzywdzie

źr. UG Krzywda

Aktualnie w większości mieszkańcy gminy zmuszeni są do gromadzenia nieczystości płynnych w zbiornikach bezodpływowych (szambach) zlokalizowanych na terenie poszczególnych posesji. Stamtąd odwożone są wozami asenizacyjnymi do oczyszczalni ścieków. Należy jednakże przyjąć, iż znacząca część ścieków ze względu na niekompletne uzbrojenie w szamba jest „zrzuca” bezpośrednio do środowiska, co stanowi zagrożenie, zarówno dla mieszkańców jak i zasobów przyrodniczych.

Plan Odnowy Miejscowości Krzywdą na lata 2008-2015

Zorganizowana gospodarka odpadami obejmuje większość mieszkańców gminy oraz wszystkie obiekty użyteczności publicznej. Obsługę w zakresie wywozu odpadów prowadzi Zakład Gospodarki Komunalnej w Krzywdzie. Na potrzeby składowania śmieci wybudowano wysypisko, posiadające zabezpieczenia przed skażeniem środowiska. Zlokalizowane jest ono w Krzywdzie, a jego pojemność zapewnia możliwość użytkowania przez najbliższe 25 lat.

Krzywdą posiada połączenia szerokopasmowe dzięki sieci światłowodowej oraz sieci radiowej, która opiera się o maszty zainstalowane w Krzywdzie. Dla potrzeb telefonii komórkowej wybudowano 2 wieże w Krzywdzie.

Z uwagi na szybki rozwój usług teleinformatycznych oraz konieczność podniesienia standardów życia i warunków prowadzenia aktywności ekonomicznej mieszkańców niezbędna będzie dalsza rozbudowa sieci światłowodowej na terenie Krzywdy i całej gminy.

3.5. Zasoby dziedzictwa kulturowego

We wsi Krzywdą, usytuowanej nad rzeką Małą Bystrzycą, znajduje się siedziba urzędu gminy. W miejscowości tej znajduje się również stacja kolejowa, na linii Łuków – Dęblin, założona w 1877 roku.

Zdjęcie 3.5 Stacja PKP w Krzywdzie (budynek z końca XIX w.)

Źródło: UG Krzywdą

Na stacji kolejowej w drugiej fazie walk w październiku 1939 roku mieścił się sztab dowódcy SGO „Polesie” gen. F. Kleeberga. Na północy i północnym wschodzie od Krzywdy była rozmieszczona licząca 1500 żołnierzy Podlaska

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

Brygada Kawalerii pod dowództwem gen. Ludwika Kmicica Skrzyńskiego z zadaniem osłony SGO „Polesie” przed 29 DPZmot Wroga. Na cmentarzu parafialnym znajduje się kwatera 6 żołnierzy SGO „Polesie”.

Od kilku lat w Kocku odbywają się uroczystości upamiętniające to wydarzenie, w których uczestniczą byli żołnierze generała Kleeberga, przedstawiciele organizacji kombatanckich, władze krajowe, regionalne i lokalne oraz pasjonaci historii. Ze względu na fakt, iż na terenie Gminy Krzywda prowadzona była znaczna część działań militarnych związanych z samą bitwą, zasadne byłoby włączenie się gminy w cykl imprez okolicznościowych, upamiętniających to wydarzenie.

Zdjęcie nr 3.5 Tablica pamiątkowa w Kocku

Źródło: <http://www.wojsko-polskie.pl/articles/view/3062>

We wsi Krzywda znajduje się dwór zbudowany w 1921 przez właściciela dóbr, Szulc-Holnickiego. Obecnie tenże zabytkowy dworek jest siedzibą urzędu gminy. Interesującym wydarzeniem w dziejach Krzywdy był fakt, że w czasie kampanii wrześniowej przed ostatnią bitwą pod Wolą Gułowską, właśnie w Krzywdzie mieścił się sztab Samodzielnej Grupy Operacyjnej POLESIE dowodzonej przez gen. Franciszka Kleeberga, który kwaterował w dworze Holnickich.

W skład dworu wchodzi również budynki gospodarcze i park, który otacza centralnie położony dwór.

Dworek w miejscowości Krzywda jest idealnym przykładem tzw. stylu dworkowego, ukształtowanego w pierwszej dekadzie XX wieku i

Plan Odnowy Miejscowości Krzywdą na lata 2008-2015

stanowiącego jedyną propozycję stylu narodowego w architekturze polskiej , która spotkała się z powszechną akceptacją społeczeństwa .

Budowla składa się z dwóch organicznie ze sobą związanych części: piętrowej, nakrytej wysokim, łamanym dachem i parterowej przylegającej do niej prostopadle. Mamy tu repertuar form tak znamienne dla „stylu dworkowego”: portyk kolumnowy podtrzymujący taras przed wystawką zwieńczoną trójkątnym frontonem, wieloboczny ryzalit od tyłu oraz logię przedzieloną dwiema kolumnkami w części piętrowej.

Źródło: zasoby Gminnej Biblioteki Publicznej w Krzywdzie.

Zdjęcie 3.6 Zdjęcie Dworku – siedziba UG Krzywdą - front

Zdjęcie 3.7 Zdjęcie Dworku – siedziba UG Krzywdą - tył

Źródło: UG Krzywdą

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

Miejscowość Krzywda posiada bogatą i ciekawą historię, która udokumentowana jest obecnością kilku obiektów zabytkowych. Należy jednak zauważyć na ogół zły stan techniczny tych obiektów zabytkowych. W związku z tym niezbędne będzie podjęcie działań zmierzających do ich rewitalizacji i wykorzystania w kontekście, zarówno kulturowym, jaki i społecznym i gospodarczym.

3.6. Zasoby przyrodnicze

Cechą charakterystyczną całej gminy jest dosyć zróżnicowana szata roślinna. Występują tu zbiorowiska leśne, wodne, nawodne, **szuwarowe**, **łąkowe**, **torfowiskowe** o charakterze zbiorowisk naturalnych i pól naturalnych. Dominujące typy **siedliskowe** lasów to **bory** świeże, bory **mieszane** świeże, lasy mieszane świeże.

Centralnie położony dwór, który jest aktualnie siedzibą Urzędu Gminy Krzywda, otacza park założony na początku XIX wieku, który stanowi typ XIX- wiecznego założenia krajobrazowego, ściśle powiązanego z dworem. W parku dobrze zachowały się aleje grabowo – lipowe oraz dużo cennych drzew m.in. świerki, modrzewie, lipy drobnolistne, z których dwie są pomnikami przyrody. Park wymaga modernizacji i zagospodarowania.

Zdjęcie 3.8 Widok na park i Dworek

Źródło: UG Krzywda

4. ANALIZA SWOT MIEJSCOWOŚCI

Dla zbadania silnych i słabych stron miejscowości wykorzystana została metoda analizy strategicznej zwana analizą SWOT. Jest ona metodą pozycjonowania i oceny zalecaną w tworzeniu długoletnich planów rozwoju, planów restrukturyzacyjnych i innych dokumentów o charakterze strategicznym. Stosowana była również w ewaluacji realizacji programów funduszy strukturalnych w latach 2004 - 2006.

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady (WE) NR 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 roku oraz dokumentem roboczym nr 2, analiza SWOT winna być wykorzystana przy prowadzeniu ewaluacji ex-ante programów strukturalnych, planów rozwoju, jednolitych dokumentów programowych, programów operacyjnych i uzupełnień programów operacyjnych¹⁰. Jest ona więc instrumentem służącym przede wszystkim do prowadzenia ewaluacji globalnej i pozycjonowania strategicznego. W związku z tym metoda ta jest **powszechnie wykorzystywana przy opracowaniu regionalnych i lokalnych strategii rozwoju społeczno – gospodarczego.**

Nazwa metody jest akronimem pochodzącym od angielskich słów: **S**trength (siła), **W**eakness (słabość), **O**pportunity (szansa) oraz **T**hreat (zagrożenie). Głównym celem metody, w przypadku programów o charakterze społeczno – gospodarczym, jest diagnoza czynników wpływających na rozwój danej struktury – w tym przypadku miejscowości wiejskiej i na tej podstawie opracowanie strategii najkorzystniejszej z punktu widzenia przyszłego rozwoju. Diagnoza ta dotyczy zarówno czynników pozytywnych (silnych stron), jak również czynników negatywnych (słabych stron). W następnym etapie prac silne i słabe strony skonfrontowane zostaną z czynnikami zewnętrznymi, pozostającymi poza kontrolą władz odpowiedzialnych za realizację niniejszego planu, które w pozytywny (szanse) lub negatywny (zagrożenia) sposób mogą wpływać na rozwój.

Diagnoza sytuacji, zwana pozycjonowaniem strategicznym, stanowi punkt wyjścia do opracowania programów rozwoju oraz instrumentów, które zostaną wykorzystane przy ich wdrażaniu. W zależności od przyjętej filozofii działania (zwanej często: intencją strategiczną), instrumenty te mogą być ukierunkowane dwojako:

- Stawiać głównie na wykorzystywanie zidentyfikowanych szans i wzmacnianie silnych stron miejscowości;
- Likwidować zdiagnozowane słabe strony i minimalizować zagrożenia.

W praktyce najczęściej stosuje się oba podejścia, ale przy obligatoryjnym zachowaniu odpowiedniej konfiguracji zbioru instrumentów.

¹⁰ Rozporządzenie Rady (WE) NR 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 roku ustanawiające ogólne przepisy w sprawie Funduszy Strukturalnych.

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

Wyniki analizy przedstawione zostały w formie tabelarycznej (macierz), gdzie opisano słabe i mocne strony miejscowości oraz szanse i zagrożenia dla jej rozwoju. Analiza SWOT w takiej formie jest uzupełnieniem opisu aktualnej sytuacji oraz związanych z nią danych statystycznych. Dużą zaletą tej metody jest przede wszystkim syntetyczne ujmowanie głównych czynników warunkujących rozwój.

Należy jeszcze uzupełnić, iż zasadniczą fazą analizy SWOT było odpowiednie kojarzenie potencjału wewnętrznego miejscowości i potencjału jej otoczenia. Polegało to przede wszystkim na badaniu relacji zachodzących pomiędzy każdą zidentyfikowaną parą zmiennych obu potencjałów. Pozwoliło to określić pary zmiennych obu potencjałów, wyliczyć ich siłę i według niej uporządkować je. Efektem końcowym przeprowadzonego bilansu strategicznego było określenie struktury celów niniejszego dokumentu, która została przedstawiona w kolejnym rozdziale.

Tabela 4.1. Macierz SWOT dla miejscowości

Silne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dobra dostępność do obiektów użyteczności publicznej (Zespół Szkół, Bank, Poczta, Ośrodek Zdrowia, Urząd Gminy, GOPS, GBP, Stacje Benzynowe, itd.). 2. Dość wysoki wskaźnik utwardzenia dróg. 3. Dobrze rozwinięta infrastruktura sportowa. 4. Duża aktywność lokalnych organizacji pozarządowych (Klub sportowy, OSP), 5. Duża aktywność placówek świadczących usługi społeczne (GOPS, GBP) 6. Dobrze rozwinięty system odbioru odpadów stałych – możliwość segregacji. 7. Funkcjonowanie oczyszczalni ścieków. 8. Funkcjonowanie składowiska odpadów o długim okresie użytkowania (25 Lat). 9. Sieć gazowa, światłowodowa. 10. Stosunkowo młoda społeczność wiejska. 11. Duża aktywność sektora prywatnego w rozwoju przedsiębiorczości. 12. Korzystne warunki do prowadzenia produkcji ekologicznej i produkcji biomasy. 13. Korzystne warunki przestrzenne do lokalizowania przedsięwzięć gospodarczych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Położenie miejscowości w dość dużym oddaleniu od ośrodków miejskich. 2. Brak bezpośrednich powiązań komunikacyjnych z drogami wojewódzkimi i krajowymi. 3. Słabo urozmaicona rzeźba terenu. 4. Słaba jakość gleb. 5. Niewielki poziom zagospodarowania terenów turystyczno-rekreacyjnych. 6. Niski poziom wykształcenia mieszkańców. 7. Występowanie niekorzystnych zjawisk społecznych (np. ubóstwo, alkoholizm, bezradność). 8. Brak ośrodka kultury – miejsca spędzania wolnego czasu przez mieszkańców. 9. Brak drobnych elementów infrastruktury społecznej (plac zabaw, chodniki, alejki spacerowe, itp.), 10. Brak inicjatyw mających na celu kultywowanie tradycji i integrowanie poszczególnych środowisk mieszkańców. 11. Brak wystarczających środków na inwestycje realizowane przez Gminę, w szczególności z zakresu kultury i dziedzictwa kulturowego. 12. Brak drobnych elementów infrastruktury społecznej (plac zabaw, chodniki itp.). 13. Niski poziom skanalizowania. 14. Niewielki potencjał ekonomiczny lokalnych przedsiębiorstw.
Szanse	Zagrożenia

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

<ol style="list-style-type: none">1. Pozyskanie środków finansowych na rozwój miejscowości ze źródeł zewnętrznych.2. Utworzenie Centrum Kultury i Integracji Społecznej w Krzywdzie.3. Włączenie się w cykl imprez związanych z bitwą pod Kockiem.4. Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z terenów wiejskich.5. Realizacja programów profilaktycznych i prozdrowotnych.6. Wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców.7. Wzrost liczby podmiotów gospodarczych.8. Rozwój sektora odnawialnych źródeł energii.9. Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie ochrony środowiska.10. Współpraca z innymi podmiotami w zakresie dotyczącym wszechstronnego rozwoju miejscowości i gminy.11. Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej miejscowości poprzez przygotowanie terenów inwestycyjnych.12. Wdrożenie programu „Społeczeństwo informacyjne” – wzrost dostępności do usług społecznych poprzez zastosowanie nowoczesnych usług komunikacji i informacji.13. Dostępność do szerokopasmowego Internetu.	<ol style="list-style-type: none">1. Peryferyjne położenie województwa lubelskiego i jego zapóźnienia w zakresie rozwoju infrastruktury drogowej.2. Sąsiedztwo gmin o zbliżonych walorach przyrodniczych (konkurencja).3. Brak wspólnej polityki w zakresie ochrony środowiska.4. Skomplikowana procedura aplikowania o fundusze strukturalne oraz duża konkurencja w ich pozyskiwaniu.5. Postępująca dewastacja obiektów dziedzictwa kulturowego.6. Nieefektywna promocja walorów kulturowych miejscowości.7. Postępująca degradacja środowiska naturalnego.8. Niż demograficzny.9. Wyjazdy młodych wykształconych osób za granicę.10. Frustracja rolników wynikająca z aktualnych ekonomicznych warunków życia na wsi.11. Brak stabilności i spójności systemu prawnego i polityki państwa w zakresie polityki społecznej.12. Wzrastające koszty utrzymania placówek świadczących usługi społeczne.13. Wzrost patologii społecznych spowodowany trudnościami na rynku pracy.14. Słabnąca dynamika wzrostu gospodarczego.15. Niska przeżywalność przedsiębiorstw z sektora MSP.16. Brak instrumentów polityki rolnej państwa zmierzających do poprawy sytuacji rolnictwa.17. Niska opłacalność produkcji rolniczej.18. Utrzymanie barier w handlu z krajami WNP.
---	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych.

Powyższa analiza wskazuje, iż do potencjalnych atutów miejscowości należą: dobre wyposażenie w infrastrukturę społeczną (Zespół Szkół, przedszkole, Poczta, Bank, wielofunkcyjne boisko, Ośrodek Zdrowia) a także stosunkowo wysoki wskaźnik utwardzenia dróg. Na terenie miejscowości prowadzona jest gospodarka odpadami realizowana przez ZGK.

Ważnym potencjałem rozwojowym są również wysokiej rangi walory przyrodnicze i krajobrazowe stwarzające szanse rozwoju miejscowości w kierunku turystycznym (obszary leśne, czyste środowisko).

Podstawowym atutem gminy jest duża aktywność mieszkańców w sferze społecznej. Funkcjonują tutaj stowarzyszenia – „UNIA” oraz OSP. Zauważyć należy również wysoką jakość usług świadczonych przez instytucje społeczne (GOPS, GBP).

Gospodarka gminy opiera się na dość dobrze rozwiniętej mikro i małej przedsiębiorczości, która na przestrzeni ostatnich kilku lat wykazuje dodatnią dynamikę przyrostu liczby podmiotów gospodarczych.

Istotną słabością gminy jest natomiast mała innowacyjność lokalnych podmiotów gospodarczych oraz ich niski potencjał rozwojowy. W przypadku rolnictwa z kolei za główne bariery należy uznać nieefektywną strukturę agrarną oraz dominację tradycyjnych kierunków upraw. Ponadto niski poziom wykształcenia właścicieli gospodarstw rolnych nie sprzyja wdrażaniu innowacyjnych technik upraw i hodowli. Poważnym ograniczeniem jest też brak systemu zachęt dla rozwoju przedsiębiorczości i lokowania inwestycji zewnętrznych na terenie gminy. Należy również zwrócić uwagę na ograniczony dostęp do szkoleń i doradztwa, co ma również negatywny wpływ na jakość funkcjonującej tutaj przedsiębiorczości oraz rolnictwa.

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

Największą słabością miejscowości jest jej położenie w oddaleniu od ośrodków miejskich, co ogranicza dostęp do oferowanych tam usług. Sytuacja ta powoduje utrudnienia w działalności gospodarczej, a także ogranicza dostęp do zewnętrznego rynku pracy. Cechą niekorzystną jest również brak drobnych elementów infrastruktury (plac zabaw, chodniki).

Zauważyć należy również słabe warunki glebowe na terenie miejscowości, co utrudnia prowadzenie efektywnej działalności rolniczej, przy jednoczesnym stosowaniu tradycyjnych technologii produkcji.

Podstawową słabością jest natomiast niewielka ilość środków finansowych w budżecie gminy na realizację zadań z zakresu kultury i dziedzictwa kulturowego, co powoduje konsekwencje w postaci niedoposażenia placówek świadczących usługi w tym zakresie oraz zły stan techniczny obiektów dziedzictwa kulturowego. Obniża to również jakość proponowanej oferty kulturalnej, co z kolei wpływa na zmniejszające się zaangażowanie młodzieży w kontynuację lokalnych tradycji. Na terenie miejscowości nie istnieje baza lokalowa, która mogłaby się stać centrum aktywizacji i integracji społeczności wiejskiej, brak jest też inicjatyw mających na celu kultywowanie tradycji i integrowanie poszczególnych środowisk mieszkańców.

Wskazać trzeba również na niewielki poziom zagospodarowania potencjalnych terenów sportowo – turystyczno – rekreacyjnych.

Szansą zmiany aktualnej sytuacji będzie powstanie **Kultury i Integracji Społecznej w Krzywdzie** a także wykorzystanie bliskości Muzeum H. Sienkiewicza w Woli Okrzejskiej i kultywowanie tradycji sienkiewiczowskiej przez całą Gminę Krzywda.

Konieczna jest także współpraca z instytucjami, zajmującymi się doradztwem rolnym, w zakresie informowania lokalnych producentów o możliwościach pozyskania środków unijnych, podnoszenie ich wiedzy i kwalifikacji odnośnie nowoczesnej produkcji rolnej i systemu upraw poprzez organizację szkoleń i kursów w tym zakresie, a także **różnicowanie działalności rolników** w celu zapewnienia alternatywnych źródeł dochodów.

Podstawową szansą zmiany aktualnej sytuacji będzie pozyskanie i **wykorzystanie środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej** (w tym z Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach **PROW na lata 2007 – 2013**) na realizację założeń niniejszego planu odnowy miejscowości. Istotnym wsparciem będzie **współpraca z innymi podmiotami w zakresie dotyczącym wszechstronnego rozwoju miejscowości i gminy**. Umożliwi to wykorzystanie walorów miejscowości w kierunku rozwoju społecznego i gospodarczego.

Szansą zmiany aktualnej sytuacji będzie stworzenie Centrum Kultury i Integracji Społecznej w Krzywdzie, ośrodka skupiającego życie kulturalne lokalnego środowiska.

Istotnym utrudnieniem w realizacji planu odnowy miejscowości, ze względu na ograniczony budżet gminy, może być duża **konkurencja w pozyskiwaniu środków finansowych z budżetu Unii Europejskiej oraz skomplikowane procedury aplikacyjne**. W związku z tym niezbędne będzie podjęcie działań zmierzających do profesjonalnego przygotowania projektów, a następnie

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

zrealizowania ich i rozliczenia zgodnie z obowiązującymi procedurami.

Podsumowując powyższą analizę należy stwierdzić, iż główne atuty rozwojowe miejscowości wynikają z obecności bogatej infrastruktury społecznej, aktywności mieszkańców oraz korzystnych warunków przestrzennych do lokalizowania przedsięwzięć gospodarczych.

W związku z tym należy założyć, iż w przyszłości miejscowość Krzywda będzie miejscem dość intensywnego rozwoju społecznego i gospodarczego opartego na wykorzystaniu kultury i dziedzictwa kulturowego jako stymulatorów rozwoju gospodarczego, w tym turystyki i korzyściach wynikających z podniesienia jakości kapitału ludzkiego oraz aktywizacji społeczności wiejskiej.

Na podstawie analizy strategicznej uznano więc, iż głównym kierunkiem rozwoju na najbliższe lata będzie podniesienie atrakcyjności miejscowości w ujęciu wewnętrznym (dla mieszkańców) i zewnętrznym w celu stworzenia atrakcyjnych warunków do pracy, zamieszkania, a także prowadzenia zróżnicowanych form aktywności ekonomicznej.

5. CELE ODNOWY WSI

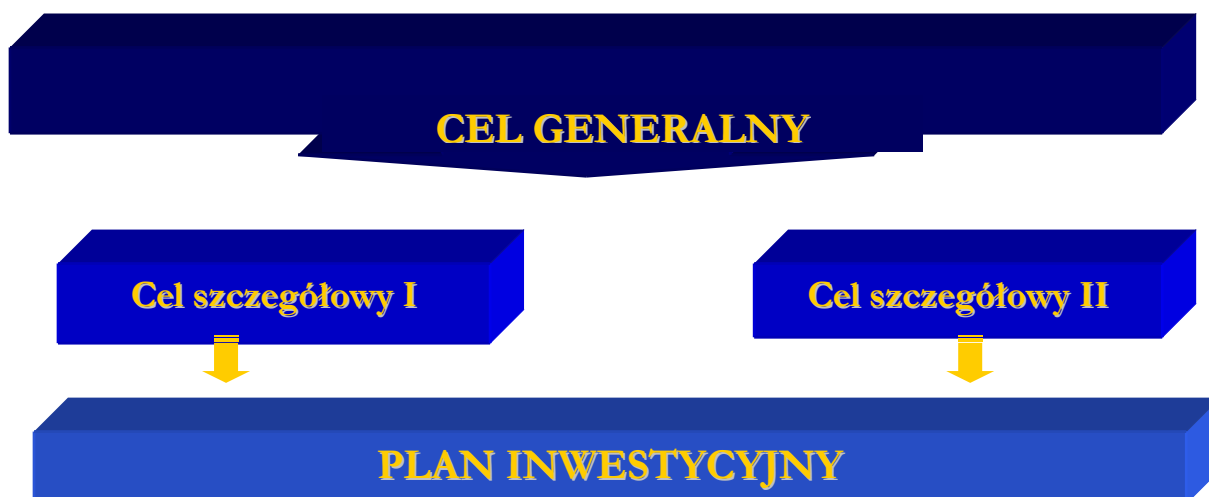
5.1. Struktura celów

Strategia rozwoju gminy Krzywda określona została poprzez **trzyściebłowy układ celów** podporządkowanych wspomaganie rozwoju społecznego i gospodarczego. Natomiast **wybór narzędzi** możliwych do zastosowania przy wspomaganie rozwoju gminy **określony został poprzez kierunki działań**. Podkreślić należy, iż niniejszy rozdział jest najważniejszą częścią dokumentu strategii, określającą kierunki działań adekwatnie do aspiracji rozwojowych gminy, słabych i mocnych stron oraz uwarunkowań zewnętrznych jej rozwoju.

Cele zostały sformułowane w następującym układzie:

- ❑ **Cel generalny** (misja) – wskazuje generalny kierunek, w którym podąża gmina. W sposób ogólny określa on, co gmina chce osiągnąć w założonym horyzoncie czasowym oraz kierunkować działania głównie na uaktywnienie najważniejszych potencjałów rozwojowych gminy w połączeniu ze specyficznym jej położeniem w regionie, kraju i w Europie. Z celu generalnego wynikają cele strategiczne (obszary priorytetowe), których wspieranie jest niezbędne do zrealizowania celu generalnego.
- ❑ **Priorytety rozwoju** - określane również jako cele strategiczne (co chcemy osiągnąć?) – uwzględniają potrzebę likwidacji najważniejszych słabych stron gminy, w tym zagrożeń oraz efektywne wykorzystanie mocnych stron, w tym szans, z uwzględnieniem możliwości wsparcia finansowego przez fundusze strukturalne Unii Europejskiej i inne źródła. Wybrane priorytety zasadniczo warunkują osiąganie celu generalnego.
- ❑ **Cele operacyjne** (jak to chcemy osiągnąć?) w wybranych dziedzinach określające zadania lub grupy zadań konieczne do podejmowania na rzecz rozwoju gminy, powiatu i województwa

Ryc. 5.1. Schemat struktury celów POM.

Źródło: opracowanie własne

Uzupełnieniem przedstawionej struktury na poziomie operacyjnym jest **plan inwestycyjny**, który szczegółowo określa operacje, jakie powinny być zrealizowane dla osiągnięcia założonych celów. Podkreślić przy tym należy, że jest to najważniejsza część niniejszego dokumentu, która określa kierunki działań adekwatnie do aspiracji rozwojowych, słabych i mocnych stron miejscowości oraz uwarunkowań zewnętrznych jej rozwoju.

5.2. Cel generalny

Za cel generalny „Planu Odnowy Miejscowości Krzywda, Gmina Krzywda na lata 2009 - 2015” uznano:

Podniesienie atrakcyjności miejscowości Krzywda poprzez wszechstronny rozwój mieszkańców oraz ochronę walorów kulturalnych i kulturowych a także poprawę warunków życia mieszkańców.

Należy zauważyć, iż cel generalny składa się z dwóch zasadniczych części:

- ❑ **I część** – opisu pożądanego stanu, do jakiego należy dążyć realizując założenia dokumentu (podniesienie atrakcyjności miejscowości Krzywda).
- ❑ **II część** – wskazanie metody czy też drogi dojścia do tego stanu (poprzez wszechstronny rozwój mieszkańców oraz ochronę walorów kulturalnych i kulturowych, a także poprawę warunków życia mieszkańców).

Konstrukcja ta nawiązuje bezpośrednio do metodologii zastosowanej w „Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013”, a sam cel generalny jest zgodny z celami określonymi dla Działania „Odnowa i rozwój wsi”, które będzie realizowane w ramach osi 3 PROW 2007 - 2013¹¹. Założenie to ma na celu zachowanie spójności pomiędzy zastosowanymi metodologiami planowania rozwoju oraz metodami realizacji przyjętych założeń rozwojowych.

5.3. Cele szczegółowe

Cel generalny opiera się na dwóch wybranych celach szczegółowych, wynikających ze wskazania najbardziej znaczących słabych i mocnych stron oraz aspiracji rozwojowych miejscowości, uwzględniających wyzwania przyszłości. Są to następujące cele:

- **Cel szczegółowy I:** Wszechstronny rozwój mieszkańców oraz ochrona i promocja walorów kulturalnych i kulturowych miejscowości.
- **Cel szczegółowy II:** Poprawa dostępności komunikacyjnej i jakości życia mieszkańców.

¹¹ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, www.minrol.gov.pl.

Plan Odnowy Miejscowości Krzywdą na lata 2008-2015

Wybór celów szczegółowych wynika z przeprowadzonych analiz możliwych procesów rozwojowych, zawartych między innymi w diagnozie strategicznej. Pozwalają one na identyfikację kluczowych elementów rozwoju, których wsparcie powinno doprowadzić do zdynamizowania procesu rozwojowego zarówno samej miejscowości, jak i całej gminy.

Cel szczegółowy I: Wszechstronny rozwój mieszkańców oraz ochrona i promocja walorów kulturalnych i kulturowych miejscowości.

Mieszkańcy miejscowości to zasoby umiejętności, informacji, kultury, wiedzy i kreatywności jednostek oraz związki pomiędzy ludźmi i organizacjami. Wysokie zasoby kapitału społecznego determinują w bezpośredni sposób zdolność do tworzenia się społeczeństwa wiedzy: kreatywnego, innowacyjnego, tolerancyjnego, otwartego na zmiany, zdolnego do wykształcenia trwałych więzi społecznych. Dzięki zaufaniu, zrozumieniu i umiejętności współdziałania można uzyskać efekt synergiczny realizowanych przedsięwzięć. Dlatego też cechy te stanowią wymierną wartość ekonomiczną, a także są podstawą budowania społeczeństwa obywatelskiego.

Należy przy tym podkreślić, iż wszechstronna aktywizacja mieszkańców będzie miała bezpośrednie przełożenie na wykorzystanie potencjałów zarówno samej miejscowości, jak i całej gminy. Wynika to z faktu, iż aktywna i współpracująca w różnych dziedzinach społeczność lokalna ma większe szanse na rozwój oraz wdrażanie nowoczesnych rozwiązań, zarówno w sferze działalności gospodarczej, jak i w sferach społecznych. Specyfika miejscowości wymagała będzie podjęcia działań prowadzących do umożliwienia mieszkańcom nabycia stosownych umiejętności i postaw społecznych, wykorzystania potencjału lokalnych organizacji pozarządowych i grup nieformalnych oraz zapewnienie wszechstronnego rozwoju mieszkańcom od najwcześniejszych lat ich życia. Nierozzerwalnie z rozwojem kapitału ludzkiego związane są zasoby kultury, tradycji i dziedzictwa kulturowego. Ochrona ich i promocja jest nie tylko przywilejem lub obowiązkiem; w rozumieniu gospodarczym zaliczana jest również do istotnych stymulatorów rozwoju.

W ciągu najbliższych kilkunastu lat kluczowymi elementami w obszarze związanym z **wszechstronnym rozwojem mieszkańców oraz ochroną i promocją walorów kulturalnych i kulturowych miejscowości** będą inicjatywy związane ze stworzeniem zaplecza infrastruktury społecznej, które umożliwią efektywną realizację powyższego celu. W związku z powyższym podstawowym zadaniem realizującym cel będzie **Powstanie Centrum Kultury i Integracji Społecznej w Krzywdzie**, którego funkcje związane będą zarówno z rozwojem społeczności lokalnej, jak i ochroną i promocją dorobku kulturalnego i kulturowego. Planuje się, że w zakupionym i wyremontowanym budynku swoją siedzibę będzie miała Gminna Biblioteka Publiczna, Klub Seniora, Koło Gospodyń Wiejskich, Fitness Klub, Stowarzyszenie Krzewienia Kultury Wiejskiej. Rozszerzenie oferty kulturalnej, teatralnej, edukacyjnej i plastycznej będzie formą rozrywki dla młodzieży, jak również skutecznym pogłębianiem wiedzy z różnych dziedzin i promowanie kultury wśród ludzi młodych. Planowana jest również rozbudowa czytelnicy Internetowej. Kolejnym działaniem będzie **termomodernizacja budynku OSP w Krzywdzie oraz uporządkowanie przestrzeni publicznej poprzez utworzenie otwartej**

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

strefy rekreacji i wypoczynku w Krzywdzie, dzięki której zapewnione zostanie dzieciom bezpieczne miejsce zabawy, podczas spędzania wolnego czasu.

Ochrona, zachowanie oraz racjonalne korzystanie z zasobów środowiska może zapewnić stały i zrównoważony rozwój gospodarczy oraz zwiększyć poziom życia ludności. Od jakości przestrzeni ekologicznej, jej różnorodności zależy atrakcyjność określonego obszaru i jego zdolność do budowania przewag konkurencyjnych.

W związku z tym przygotowanie i udostępnienie terenów dla celów turystycznych i rekreacyjnych będzie jednym z głównych działań inwestycyjnych miejscowości: **utworzenie terenu rekreacji i wypoczynku „Morskie Oko”, modernizacja zespołu dworsko-parkowego.**

Cel szczegółowy II: Poprawa dostępności komunikacyjnej i jakości życia mieszkańców.

Jakość życia mieszkańców jest jednym z powszechniejszych i najważniejszych determinantów planowania rozwoju lokalnego. Oprócz działań zmierzających do rozwoju gospodarczego konieczne jest spojrzenie na codzienne życie miejscowości, na to, w jaki sposób zaspokajane są potrzeby miejscowej ludności.

Podstawowym zadaniem określonym dla niniejszego celu szczegółowego będą inicjatywy związane z rozbudową elementów infrastruktury drogowej, mających wpływ na bezpieczeństwo mieszkańców. W szczególności chodzi tutaj o **modernizację drogi Krzywda – Drożdżak oraz modernizację ulicy Kłosowej w Krzywdzie.** Realizacja tych inwestycji pozwoli na ograniczenie bariery rozwoju, jaką jest zła dostępność komunikacyjna miejscowości.

Drugim kierunkiem jest ograniczenie wpływu człowieka na otaczającą go przyrodę. Dlatego należy podjąć wysiłki zmierzające do **budowy sieci kanalizacyjnej w miejscowości Krzywda (etap II i III) oraz wodociągu Krzywda – Orle Gniazdo, zakup sprzętu (ciągnika i przyczepy do opadów wysegregowanych) i pojemników do segregacji odpadów.** Jest to inwestycja konieczna do rozwoju społeczno-gospodarczego miejscowości, rozwoju turystyki na tym terenie, co wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców miejscowości Krzywda.

6. PLAN INWESTYCYJNY

Osiąganie celów odnowy miejscowości Krzywda realizowane będzie poprzez **plan inwestycyjny**, który zawiera zadania, których wybór został uzgodniony zarówno z mieszkańcami miejscowości podczas konsultacji społecznych, jak i władzami gminy. **Dotyczy on następujących zadań inwestycyjnych:**

- Uporządkowanie przestrzeni publicznej poprzez utworzenie otwartej strefy rekreacji i wypoczynku w Krzywdzie
- Powstanie Centrum Kultury i Integracji Społecznej w Krzywdzie
- Termomodernizacja budynku OSP w Krzywdzie
- Budowa kanalizacji sanitarnej w Krzywdzie (II i III etap)
- Zakup sprzętu i pojemników do segregacji odpadów w gminie Krzywda
- Modernizacja zespołu dworsko - parkowego w Krzywdzie
- Modernizacja drogi Krzywda – Drożdżak
- Budowa wodociągu Krzywda – Orle Gniazdo
- Modernizacja drogi Krzywda ul. Kłosowa
- Zagospodarowanie terenu rekreacji i wypoczynku Morskie Oko w Krzywdzie

Najważniejsze informacje dotyczące planowanych operacji w układzie prawnym, organizacyjnym i finansowym przedstawione zostały w dalszej części niniejszego rozdziału.

Tabela 6.1. Stan aktualny obiektów objętych POW oraz uwarunkowania prawne.

Nazwa operacji	Opis
Powstanie Centrum Kultury i Integracji Społecznej w Krzywdzie	Centrum Kultury i Integracji Społecznej ma powstać w budynku administracyjnym Urzędu Gminy Krzywda położonym na działce geodezyjnej nr 1277/1. Aktualnie jest to budynek dwukondygnacyjny, murowany. Działka jest nie ogrodzona.
Uporządkowanie przestrzeni publicznej poprzez utworzenie otwartej strefy rekreacji i wypoczynku w Krzywdzie	Na terenie Zespołu Szkół w Krzywdzie na działce 1425 o pow. 1,22 ha znajduje się teren częściowo niezagospodarowany. Na terenie tym znajduje się nasyp.
Termomodernizacja budynku OSP w Krzywdzie	Budynek położony jest w Krzywdzie przy ulicy Łukowskiej. Jest to dwukondygnacyjny budynek murowany w którym siedzibę ma OSP w Krzywdzie. Stanowi on zaplecze dla pojazdów i osprzętu Ochotniczej Straży Pożarnej w Krzywdzie.
Budowa kanalizacji sanitarnej w Krzywdzie (II i III etap)	Aktualnie prowadzone są roboty przy budowie II etapu kanalizacji który obejmuje ulice: Żytnią, Gen. Kleberga, Żelechowską, Słoneczną, Wiejską, Miodową, Łukowską, Cichą, Leśną, Czerwonego Kapturka, Prosta i Żwirową. III etap będzie obejmował wschodnią i południową część miejscowości Krzywda.
Zakup sprzętu i pojemników do segregacji odpadów w gminie Krzywda	Obecnie Zakład Gospodarki Komunalnej w Krzywdzie prowadzi zbiórkę posortowanych (w plastikowe worki) odpadów komunalnych.

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

Modernizacja zespołu dworsko - parkowego w Krzywdzie	Budynek zespołu dworsko – parkowego w Krzywdzie położony jest na działce geodezyjnej nr 1324/14 i 1324/16. Znajduje się tu dwukondygnacyjny, murowany, podpiwniczony budynek w którym ma obecnie siedzibę Urząd Gminy w Krzywdzie, oraz budynek gospodarczy murowany i park krajobrazowy, wszystkie z końca XIX wieku. Teren jest częściowo ogrodzony. Obiekt stanowi własność Gminy Krzywda.
Modernizacja drogi Krzywda – Drożdżak	Droga łącząca te miejscowości jest aktualnie drogą leśną nie utwardzoną wymagającą poszerzenia o długości 1100 mb.
Budowa wodociągu Krzywda – Orle Gniazdo	Wieś Orle Gniazdo nie ma aktualnie doprowadzonego wodociągu. Mieszkańcy tej miejscowości czerpią wodę ze studni głębinowych.
Modernizacja drogi Krzywda ul. Kłosowa	ul. Kłosowa położona na działce nr 136/24 jest ustabilizowana cementem.
Zagospodarowanie terenu rekreacji i wypoczynku Morskie Oko w Krzywdzie	Teren ten stanowi działkę nr 148, na którym znajduje się zbiornik wodny zarośnięty trzciną i silnie zanieczyszczony.

Źródło: opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych.

Podkreślić należy, iż **zaplanowane operacje posiadają pełną wykonalność prawną**, która wynika z uregulowania stanu prawnego wszystkich wskazanych powyżej obiektów, objętych planem odnowy miejscowości.

W poniższym zestawieniu przedstawiony został **zakres rzeczowy prac** planowanych do zrealizowania w ramach niniejszego planu odnowy miejscowości wraz z szacunkowym określeniem ich wartości.

Tabela 6.2. Zakres rzeczowy planowanych zadań oraz ich wartość.

Nazwa operacji	Opis
Powstanie Centrum Kultury i Integracji Społecznej w Krzywdzie	<p>Zakres prac remontowych obejmować będzie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ wykonanie docieplenia i elewacji budynku, ☐ remont dachu, ☐ przebudowa ścian, ☐ wymiana instalacji elektrycznej, wodno-kanalizacyjnej i centralnego ogrzewania, wykonanie instalacji sieci logicznej i sieci telefonicznej, ☐ wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, ☐ dobudowa dwóch wiatrolapów, ☐ wykonanie podjazdów i windy dla niepełnosprawnych, <p>W wyniku realizacji zadania powstanie wyremontowany obiekt o następujących parametrach:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ kubatura budynku 8412 m³, ☐ powierzchnia zabudowy 3379,12 m², ☐ powierzchnia użytkowa 915 m².
Uporządkowanie przestrzeni publicznej poprzez utworzenie otwartej strefy rekreacji i wypoczynku w Krzywdzie	<p>W ramach działań inwestycyjnych planuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ budowę placu zabaw na terenie Zespołu Szkół w Krzywdzie ☐ wykonanie ławek ☐ uporządkowanie terenu
Termomodernizacja budynku OSP w Krzywdzie	<p>W ramach działań inwestycyjnych planuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ remont dachu, ☐ wykonanie docieplenia i elewacja budynku, ☐ wymiana stolarki drzwiowej, ☐ założenie instalacji co.

Plan Odnowy Miejscowości Krzywdza na lata 2008-2015

Budowa kanalizacji sanitarnej w Krzywdzie (II i III etap)	W ramach działań inwestycyjnych planuje się: ☐ budowa kanalizacji sanitarnej II etap - długość 3600 m, ☐ 2 x przepompownia.
Zakup sprzętu i pojemników do segregacji odpadów w gminie Krzywdza	W ramach działań inwestycyjnych planuje się: ☐ zakup ciągnika ☐ zakup przyczepy do odpadów wysegregowanych
Modernizacja zespołu dworsko - parkowego w Krzywdzie	W ramach działań inwestycyjnych planuje się: ☐ remont dachu, ☐ wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, ☐ wykonanie docieplenia i elewacji budynku.
Modernizacja drogi Krzywdza – Drożdżak	Długość modernizowanego odcinka 1100 mb.
Zagospodarowanie terenu rekreacji i wypoczynku Morskie Oko w Krzywdzie	Planuje się oczyszczenie dna jak również terenu wokół wyrobiska, wykonanie palisady drewnianej pomiędzy dnem a skarpami wyrobiska, urządzenie alejek spacerowych, oczka wodnego wraz z pomostem, ławek parkowych, odgrodzenie terenu, nasadzenie krzewów, wykonanie oświetlenia tego terenu, urządzenie terenu zieleni parkowej w postaci drzew i krzewów, trawników.

Źródło: opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych.

Należy przy tym podkreślić, iż wartość poszczególnych zadań inwestycyjnych zostanie precyzyjnie określona na etapie sporządzania dokumentacji technicznych oraz kosztorysów inwestorskich.

Plan inwestycyjny realizowany będzie w etapach, które uwzględniają możliwości finansowe beneficjenta oraz uwarunkowania organizacyjno prawne. Szczegółowy harmonogram poszczególnych działań przedstawiony został w tabeli zamieszczonej poniżej.

Tabela 6.3. Harmonogram realizacji Planu Odnowy Miejscowości.

Zadanie	Okres realizacji							
	Lata							
Okres realizacji projektu	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Powstanie Centrum Kultury i Integracji Społecznej w Krzywdzie		X	X					
Uporządkowanie przestrzeni publicznej poprzez utworzenie otwartej strefy rekreacji i wypoczynku w Krzywdzie			X	X				
Termomodernizacja budynku OSP w Krzywdzie		X						
Budowa kanalizacji sanitarnej w Krzywdzie (II i III etap)		X	X					
Zakup sprzętu i pojemników do segregacji odpadów w gminie Krzywdza			X					
Modernizacja zespołu dworsko - parkowego w Krzywdzie		X	X					
Modernizacja drogi Krzywdza – Drożdżak		X						
Budowa wodociągu Krzywdza – Orle Gniazdo		X						
Modernizacja drogi Krzywdza ul. Kłosowa		X						
Zagospodarowanie terenu rekreacji i wypoczynku Morskie Oko w Krzywdzie		X						

Źródło: opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych.

Plan Odnowy Miejscowości Krzywdą na lata 2008-2015

Szczegółowy wykaz **źródeł finansowania** planu odnowy wsi przedstawia tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 6.4. Źródła finansowania POM.

Nazwa operacji	Całkowita wartość nakładów inwestycyjnych	Źródła finansowania		
		Środki własne gminy	EFRR w ramach PROW 2007 - 2013	EOG/EFRR/ŚK
Powstanie Centrum Kultury i Integracji Społecznej w Krzywdzie	2 369 925,00	1 435 660,00		934 265,00
Koszt związany z remontem części przeznaczonych na cele „kulturalne”	1 583 194,60	1 083 194,60	500 000,00	
Uporządkowanie przestrzeni publicznej poprzez utworzenie otwartej strefy rekreacji i wypoczynku w Krzywdzie	660 000,00	165 000,00		495 000,00
Termomodernizacja budynku OSP w Krzywdzie	279 660,00	139 830,00		139 830,00
Budowa kanalizacji sanitarnej w Krzywdzie (II i III etap)	2 985 000,00	2 985 000,00		
Zakup sprzętu i pojemników do segregacji odpadów w gminie Krzywdą	260 000,00	65 000,00		195 000,00
Modernizacja zespołu dworsko - parkowego w Krzywdzie	2 200 000,00	550 000,00		1 650 000,00
Modernizacja drogi Krzywdą – Drożdżak	475 000,00	475 000,00		
Budowa wodociągu Krzywdą – Orle Gniazdo	200 000,00	200 000,00		
Modernizacja drogi Krzywdą ul. Kłosowa	79 000,00	79 000,00		
Zagospodarowanie terenu rekreacji i wypoczynku Morskie Oko w Krzywdzie	70 000,00	55 000,00		15 000,00
RAZEM	9 578 585,00	6 149 490,00	500 000	3 429 095,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych.

W wyniku realizacji założeń niniejszego planu odnowy miejscowości utworzone zostanie centrum funkcjonalne miejscowości wyposażone w podstawowe elementy infrastruktury społecznej (Centrum Kultury wraz z wyposażeniem, plac zabaw, alejki spacerowe), a także technicznej (drogi). Cechą charakterystyczną powstałego układu będzie:

- Lokalizacja w ogólnie dostępnym miejscu (w aspekcie wewnętrznym i zewnętrznym).
- Bezpieczny i wygodny dostęp do Centrum Kultury i Integracji Społecznej.

Plan Odnowy Miejscowości Krzywdą na lata 2008-2015

Zakłada się, iż ułatwi to kontakty mieszkańców miejscowości, sprzyjać będzie ich integracji, a także stworzy warunki do zaspokajania potrzeb kulturalnych i nabywania nowej wiedzy i umiejętności.

Tabela 6.5. Funkcje poszczególnych obiektów zrealizowanych w ramach POM - w odniesieniu do celów szczegółowych –

Nazwa operacji	Cel szczegółowy	Opis
Powstanie Centrum Kultury i Integracji Społecznej w Krzywdzie	Cel szczegółowy I: Wszechstronny rozwój mieszkańców oraz ochrona i promocja walorów kulturalnych i kulturowych miejscowości.	☐ miejsce organizowania spotkań mieszkańców (np. zebrania wiejskie).
Zagospodarowanie terenu rekreacji i wypoczynku Morskie Oko w Krzywdzie		☐ rozwój aktywności obywatelskiej i integracji społeczności
Modernizacja zespołu dworsko - parkowego w Krzywdzie		☐ miejsce organizowania lokalnych uroczystości związanych z miejscowością.
Uporządkowanie przestrzeni publicznej poprzez utworzenie otwartej strefy rekreacji i wypoczynku w Krzywdzie		☐ miejsce szkoleń, kursów i konferencji organizowanych przez lub dla mieszkańców miejscowości.
Termomodernizacja budynku OSP w Krzywdzie		☐ miejsce organizacji wystaw – galeria Gminnej Biblioteki Publicznej, ☐ miejsce spędzania wolnego czasu (zajęcia świetlicowe dla dzieci i młodzieży podczas przerw w nauce, spotkania towarzyskie dorosłych- gry rekreacyjno sportowe)
Budowa kanalizacji sanitarnej w Krzywdzie (II i III etap)	Cel szczegółowy II: Poprawa dostępności komunikacyjnej i jakości życia mieszkańców.	☐ siedziba Klubu Seniora, ☐ siedziba KGW, ☐ siedziba Stowarzyszenia Krzewienia Kultury Wiejskiej, ☐ Czytelnia Internetowa.
Zakup sprzętu i pojemników do segregacji odpadów w gminie Krzywdą		☐ miejsce spędzania wolnego czasu dla dzieci, młodzieży i dorosłych ☐ poprawa estetyki miejscowości
		☐ zabezpieczenie przed niszczeniem zabytków ☐ poprawa estetyki i wizerunku miejscowości
		☐ miejsce spędzania wolnego czasu dla dzieci, młodzieży i rodziców ☐ zapewnienie dzieciom bezpiecznej, pożytecznej zabawy oraz poprawienie ich sprawności ruchowej ☐ poprawa estetyki i wizerunku miejscowości
		☐ miejsce organizowania spotkań druzhów ☐ miejsce stacjonowania sprzętu strażackiego ☐ poprawa estetyki i wizerunku miejscowości
		☐ zwiększenie wartości nieruchomości, ☐ dostosowanie mieszkań do obowiązujących standardów ☐ podniesienie standardu życia mieszkańców, ☐ poprawa stanu środowiska, ☐ wzrost atrakcyjności inwestycyjnej terenów
		☐ odbiór odpadów od mieszkańców

Plan Odnowy Miejscowości Krzywda na lata 2008-2015

Modernizacja drogi Krzywda – Drożdżak		☐ poprawa bezpieczeństwa mieszkańców. ☐ zmniejszenie ryzyka zdarzeń niebezpiecznych. ☐ ułatwienie w przemieszczaniu się na terenie miejscowości. ☐ poprawa dostępności komunikacyjnej wsi, ☐ poprawa warunków dojazdowych, ☐ poprawa estetyki wsi.
Budowa wodociągu Krzywda – Orle Gniazdo		☐ zwiększenie wartości nieruchomości, ☐ podniesienie standardu życia mieszkańców, ☐ poprawa stanu środowiska, ☐ wzrost atrakcyjności inwestycyjnej terenów
Modernizacja drogi Krzywda ul. Kłosowa		☐ poprawa bezpieczeństwa mieszkańców. ☐ zmniejszenie ryzyka zdarzeń niebezpiecznych. ☐ ułatwienie w przemieszczaniu się na terenie miejscowości. ☐ poprawa dostępności komunikacyjnej wsi, ☐ poprawa warunków dojazdowych, ☐ poprawa estetyki wsi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych.

Jak wspomniano już wcześniej, plan inwestycyjny będzie podstawowym instrumentem wdrażania planu odnowy miejscowości. Zawiera on wykaz najważniejszych zadań, które będą realizowane w latach 2008 - 2015. Przy ich wyborze kierowano się następującymi kryteriami:

- Zdolnością gminy do zapewnienia finansowania wybranych do realizacji zadań.
- Wykonalnością prawną i instytucjonalną planowanych zadań.
- Wykonalnością techniczną i aktualnym stanem przygotowania do realizacji.
- Wpływem realizacji danego zadania na cele niniejszego Planu.
- Typami i wielkością projektów możliwych do finansowania ze źródeł zewnętrznych, w tym w ramach PROW 2007 – 2013.

7. OPIS WDRAŻANIA I MONITOROWANIA PLANU ODNOWY MIEJSCOWOŚCI

7.1. Zasady wdrażania Planu

We wdrażaniu działań wynikających z Planu Odnowy miejscowości Krzywda zaangażowane będą władze gminy Krzywda i powiatu łukowskiego oraz Rada Sołecka i organizacje społeczne działające w miejscowości. Działania zmierzające do realizowania projektów, wynikających z planu, będą się skupiały przede wszystkim na pozyskaniu środków finansowych – w tym zwłaszcza środków z funduszy strukturalnych UE.

Plan Odnowy miejscowości Krzywda może ulegać aktualizacji i dostosowaniu do zmieniających się potrzeb mieszkańców i uwarunkowań rozwoju.

Aktualizacja Planu Odnowy powinna odbywać się na wniosek Rady Sołeckiej.

7.2. Sposób monitorowania

Realizacja Planu Odnowy miejscowości Krzywda - uchwalonego przez Zebranie Wiejskie, a następnie przez Radę Gminy Krzywda - będzie na bieżąco monitorowana i oceniana przez samych mieszkańców miejscowości.

W tym celu Rada Sołecka będzie się spotykała co najmniej raz w roku z mieszkańcami na zebraniu wiejskim z udziałem przedstawicieli władz gminy. Na spotkaniach i zebraniach wiejskich będzie na bieżąco składana informacja z realizacji Planu.

7.3. Ocena realizacji Planu

- będzie miała na celu możliwie obiektywną ocenę realizacji Planu Odnowy oraz szerszych skutków dla lokalnej społeczności, wynikających z podjęcia decyzji o jego realizacji,
- powinna odpowiadać na pytania: Czy i w jakim stopniu przyjęty Plan jest realizowany? Czy nadal jest aktualny i adekwatny do zmieniających się warunków? Co należałoby zmienić?

ŹRÓDŁA

Publikacje:

1. Domański T., Strategiczne planowanie rozwoju gospodarczego gminy,
2. Grudzewski W., Karst A., Zastosowanie metody SWOT w ocenie strategii. *Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*, nr 5, 1999.
3. Agencja Rozwoju Komunalnego, Warszawa 1999.
4. Hausner J. (red.), Programowanie rozwoju regionalnego. Poradnik dla samorządów województwa, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 1999.
5. Hryniewicz J.T., Endo- i egzogeniczne czynniki rozwoju gospodarczego gmin i regionów, *Studia regionalne i lokalne*, Europejski Instytut Rozwoju regionalnego i lokalnego UW Nr 2(2), Wyd. Naukowe „Scholar”, Warszawa 2000.
6. Krajowy Plan Strategiczny Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, Warszawa, lipiec 2007.
7. Oblój K., Strategia organizacji. W poszukiwaniu trwałej przewagi konkurencyjnej. PWE, Warszawa 1998; Oblój K., Strategia sukcesu firmy, PWE, Warszawa 2000.
8. Obszary Wiejskie. Przyszłość Obszarów Wiejskich Lubelszczyzny, Związek Gmin Lubelszczyzny, Lublin 1999.
9. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego, <http://www.plan.lubelskie.pl>.
10. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, www.minrol.gov.pl.
11. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Lubelskiego na lata 2007 - 2013 <http://www.lubelskie.pl/um/dokumenty3.php>.
12. Strategia rozwoju województwa lubelskiego na lata 2006-2020, załącznik do uchwały nr XXXVI/530/2000 z dnia 4 lipca 2005 roku Sejmiku Województwa Lubelskiego.
13. Szlachta J., Programowanie Rozwoju Regionalnego w Unii Europejskiej, Polska Akademia Nauk, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.
14. Turski R., Uziak S., Zawadzki S., Środowisko Przyrodnicze Lubelszczyzny. Gleby, Lublin 1993.
15. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007 – 2013, <http://www.mrr.gov.pl/zobacz/zalozeniaNSS/zalnss.htm>.
16. Wysocka E., Podstawy metodyczne strategii rozwoju województw i gmin, „Człowiek i Środowisko” Strategie rozwoju województw i gmin. T.22 nr 3, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa
17. Zarys metodyki opracowania programów strategicznych, RCSS, Warszawa, październik 2004.
18. Startegia Rozwoju Gminy Krzywda na lata 2009 - 2020

Akty prawne:

1. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1290/2005.
2. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Odnowy Wsi z dnia 14 lutego 2008 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, Dz.U.08.38.220.
3. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U.03.96.873).
4. Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U.01.142.1591 ze zm.).

Strony internetowe:

1. Główny Urząd Statystyczny: www.stat.gov.pl.
2. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego: www.mrr.gov.pl.
3. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi www.minrol.gov.pl
4. Gmina Krzywda: <http://gminakrzywda.pl/>
5. Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego: www.lubelskie.pl.
6. Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie: www.wup.lublin.pl.
7. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska: www.wios.lublin.gov.pl.